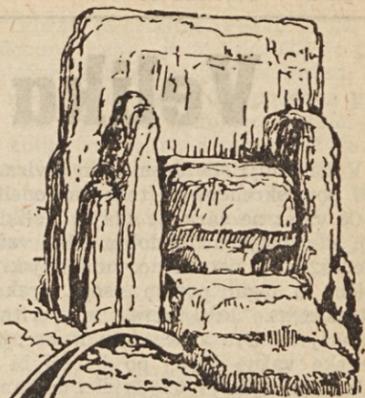

Koroška

Izdaja:

Britanska obveščevalna služba

Cena:

za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

kronika

Leto II.

Celovec, petek 27. septembra 1946

Številka 40

Ali je obljubiti in dati preveč?

V zadnjem času opažamo, da se avstrijski krogi vse bolj zanimajo za razmere koroških Slovencev. Tako živega zanimanja za Slovence žal že od predvolilnih dni lanskega leta nismo zapazili.

Dva dogodka sta bila v preteklem tednu, mimo katerih ne moremo iti. Prvi je bil predavanje o kulturnem poslanstvu koroških Slovencev na ljudski univerzi v Celovcu, drugi pa je v zvezi s političnimi demonstracijami zadnjih dni.

Ce bi oba dogodka pogledali le površno, bi se morda lahko predali zadovoljstvu in brezskrbnosti, saj: vprašanje koroških Slovencev je rešeno. Slovenci imajo enake pravice kot Nemci, lahko nastopajo v radiu, imajo pevske nastope celo v gledališču in so srečni, ker se njihovi otroci učijo v šoli tudi slovenščino.

Stvari, ki jih je deželna vlada storila in krivice, ki jih je skušala popraviti in jih je nekaj tudi popravila, tega nihče ne zanika in ne taji. Vendar se Slovenci ne moremo otresti občutka manjvrednosti, ki nas navdaja, kadar na cestah spregovorimo slovensko besedo in se zapiramo v nas nešteto sovražnih pogledov. Težko nam je tudi takrat, kadar naši sodeželani prirejajo svoje igre v šolskih dvoranah, mi pa jih moramo imeti na skednjih, kadar ni mogoče za pol ure dobiti zavetja v šoli, da bi lahko imeli slovensko oddajo za radio. Hudo nam je tudi takrat, kadar slišimo, da v kaki občini, ki ima večino slovenskih prebivalcev, no glasujejo proti dvojezičnemu napisu na občinski deski.

Prav ogorčeni pa smo nad tem, da v nekaterih oddajah, takoimenovanih »Heimat-sendungen« iz Slovenske Koroške uporabljajo le toliko slovenščine, da lahko nekaj nam svetega popačijo in se iz naše govornice norčujejo. Naj ti gospodje poslušajo naše slovenske oddaje, v katerih govore rojeni koroški Slovenci, pa bodo videli, kakšna je razlika med koroško slovensko govornico in njihovim »Windisch« jezikom.

Naše stremljenje ni osvajaško in napadalno. Omejeni smo le na obrambo svojih pravic, ki si jih ne pustimo od nikogar omejevati, še manj pa, da nam bi kdo pravice, ki jih že imamo, kratil.

Tisti, ki so nam marsikaj obljubili, se svojih obljub najbrže več ne spominjajo. Nam pa so besede ostale v živem spominu, ker vemo, da bi izpolnjenje obljub ne pomenilo za nas miloščine ali kakse posebne dobrote, temveč le poravnano krivic, ki jih že stoletja doživljamo.

Ljubljanski list »Slovenija« leta 1848 je v svoji 51. številki zapisal: »Ako pa je vsak narod svoboden v svojih narodovih opravilih, bo tudi zadovoljen, ker bo lahko vse tako uredil, kakor se mu bo zdelo. Vsa nevolja in prepir med narodi bosta izginila.«

»Vsak narod v državi mora biti svoboden in ostalim enak. Nihče se ne sme povzdigovati nad drugega in skušati nad drugim gospodovati.«

Iz tega vsega jasno vidimo, da že Slovincem v preteklem stoletju ni bilo tako lahko, da o dobi nacizma na Koroškem niti ne govorimo.

Maja lanskega leta smo se odahnilo v upanju, da so tudi za nas prišli boljši časi. Naše upanje se je še bolj stopnjevalo, ko smo lansko jesen slišali večkrat zaporedoma v celovškem radiu:

»Mi socialisti smo vedno zagovarjali pravice Slovencev. Mi jih nismo zaničevali ali prezirali kot »vindiše«...«

»Mi socialisti bomo gospodarske, politične in prosvetne zahteve slovenskih de-

Deželna vlada in koroški Slovenci

Celovec, 23. septembra 1946

V okviru tiskovne konference je v ponedeljek poročal deželni glavar Piesch, vladni predsednik in različni referenti o manjšinskem vprašanju, pri čemer so lahko ugotovili, da so s strani deželne vlade in drugih pristojnih mest storjeni vsi ukrepi, da se ne zagotovi samo splošno zadovoljstvo, temveč tudi pravično izvedbo najnujnejših ukrepov.

Pri vseh ukrepih pride na prvem mestu do veljave odločba Zavezniške vojaške vlade Avstrije, po kateri se mora razveljaviti vse zakone in odredbe, ki se razlikujejo v svojem postopku napram osebam z ozrom na njihovo pleme, veroizpoved ali politični nazor, ali zakone, ki vsebujejo takšne ukrepe in so osnovani na političnih nazorih NSDAP.

V toku poravnave škode je bila predvsem izvršena repatriacija koroških Slovencev, ki so jih svoj čas pregnali nacional-socialistični mogotci iz njihove domovine.

Komisije, ki so bile poslani v dvojezične pokrajine Koroške, so ugotovile in proučile repatriacijo in so prišle do sledečih zaključkov. V okraju Hermagor so povrnilo pravi lastnikom 6 domačij, v okraju Lienzeno domačijo, v okraju Celovec 74 domačij, v okraju Beljak 53, Velikovec 101 in Volšperk 3. Vsega skupaj je bilo povrnenih 238 domačij. Prošnje za poravnano škodo so dosegle pri teh skladih vsoto 3.150.890 šilingov v vseh okrajih. Skupno število trenutno izseljenih domačij koroških Slovencev znaša po oceni 300 domačij. Za približno 70 obratov se mora torej še izvršiti poizvedovanje. V smislu odredbe od 1. avgusta 1945 ne smejo utrpeti izseljenci nikake škode. Dosedanji gospodarji imajo pravico, da zahtevajo investicijo na zemlji in posestvu, kakor tudi odškodnino na poslopih. Za delno kritje zahtev za poravnano škodo je stavila vlada doslej v aprilu in juniju 1946 po 500.000 šilingov, vsega skupaj torej 1.000.000 šilingov na razpolago, pod rubriko »Južno-

koroška pomoč«. Na podlagi komisijoniranja posameznih slučajev so izplačali iz »Južnokoroške pomoči« do srede septembra 1946 180tim izseljencem 952.886 šilingov. Koroška deželna vlada se trudi, da doseže nadaljnja denarna sredstva za isti namen. Ko bodo na razpolago, bodo sledila nadaljnja izplačila. V tem okviru se ukvarja sklep koroške deželne vlade s tem, da načelno zopet vpostavi slovenske kmečke zadruge. Ukinitve, ki jo je svojčas izvedla Gestapo, so razveljavili. Pogajanja glede premoženjske pravice se že vršijo s koroškim Raiffeisenverbandom. S tem bo popravljena težka krivica. Živinska akcija, ki je zahtevala 150.000 šilingov in pri čemer je bil vrnjen tudi del živine, ki je bil preje razlaščen, spada v okvir splošne poravnave škode. Glede šolskega vprašanja v dvojezičnem območju, je izjavil deželni poglavar Piesch, da je po nasilni germanizaciji s strani NSDAP sedaj stopila šolska določba, koroške deželne vlade v polno veljavo. Ne samo, da se zadosti Slovincem in se uvede otrokov materinski jezik, temveč tudi iz državno političnih in gospodarskih razlogov je važno, da obvladajo v obmejnem ozemlju Koroške ljudje oba jezika. Boljše sporazumevanje med seboj prinaša pomiritev in nobenemu Nemcu ne bo škodovalo, ako se bo poleg svoje materinske naučil še slovenskega jezika, ki mu bo dal možnost, da se bo mogel v bodoče sporazumevati s skoraj vsemi narodi vzhoda. Izvedbi šolske odredbe stoji danes še težave na poti, ki so v glavnem pomanjkanje učiteljev in šolskih knjig. Deželna vlada je stopila v stik z ordinarijatom, da bi bil tudi verouk in pridige v bodoče v obeh jezikih. Doslej so lahko vpeljali dvojezični pouk že v 104 šolah v približno 300 razredih, med njimi na 7 glavnih šolah. V 66 šolah bo 30 slovenskih učiteljev in učiteljic poučevalo v obeh jezikih, v slovenskem jeziku deloma v 30. Samo v osmih šolah niso mogli uvesti dvojezičnega pouka zaradi pomanjkanja učiteljev. Ako hočemo doseči idealno stanje, potrebuje Koroška še 160 učiteljev. Da dosežemo to stanje so bili vpeljani posebni slovenski tečajji, poleg tega se bodo vršili še abiturijentski tečajji za maturante. Z občinami ali posameznimi učitelji, ki so se protivili šolski odredbi, smo postopali temu primerno, večinoma se je posrečilo po pojasnitvi dejstev dotične osebe prepričati in le v posameznih slučajih so morali učitelji zapustiti svojo službo. Posebno pozornost se posveča učnim kandidatom, ki bodo učili na mešanih šolah. Pričakuje se, da bo koncem leta 1947 pripravljenih 30 novih učnih moči za vstop v službo v dvojezičnem področju. Trenutno poučujejo slovenski učitelji, ki so bili preje premeščeni iz Gorenjske na Koroško in takšni, ki so bili izgnani iz svojih dosedanjih službenih področij. Nadzorstvo nad zanesljivostjo, da delujejo v avstrijskem smislu, je zelo strogo. Nabava šolskih knjig v obeh jezikih je v toku, če tudi jih trenutno še ne more iziti zaželjena množina.

Sporočilo

Vsem, ki so nas vprašali, ali je dovolj slovenska označba pošte na pismih, ki so namenjena v kraje na Koroškem odgovorjamo, da ne obstoja nikaka določba, ki bi na pisemskih pošiljkah prepovedovala uporabo slovenskih krajevnih imen.

Razumljivo je torej, da je dovolj označba kraja v slovenščini in poštni urad v nobenem slučaju ni upravičen zadrževati takih pism in jih celo vračati odpošiljalcem, kot se to žal pogosto dogaja.

To pojasnilo smo dobili od poštnega ravnateljstva v Celovcu.

Slovenci in razvoj kulture na Koroškem

Kaj je kultura? Najbolje bomo razumeli, če se spomnimo podob, ki smo jih videli v raznih misijonskih listih, ali na film, ki nam ga je v Celovcu kazal iz svojih misijonskih otokov vzhodne Indije pater Eberlein. Videli smo ljudi brez obleke, brez primernih hiš, brez odgovarjajočega orodja za delo itd.

V Logarski dolini so odkrili jame, v katerih je nekoč prebival medved, nato pa se je v njegovem brlogu naselil človek s kamenito sekuro in kamenitim bodalom. To vse je bilo mnogo pred prihodom naših prednikov v te kraje.

Človek brez kulture je kakor otrok, ki si ne zna in ne more pomagati, ker ne zna obvladati naravnih sil in jih podrediti svoji koristi. Narodi so se že v poganski dobi povzpeli do zelo visoke kulture. Egipčani so gradili visoke piramide, budhisti veličastna svetišča na čast svojim bogovom. Ko je nastopilo krščanstvo, je dobil kulturni razvoj svoj nov zagon.

S krščanstvom stopa v svet nova kultura. Krščanstvo je učilo človeka delati. Iz dela pa je prišlo blagostanje, iz blagostanja pa možnost napredka in razvoja. Krščanska vera je odpravila sužnost in postavila most za kulturno posredovanje do vseh ljudi. Sad krščanske kulture so veličastne cerkvene zgradbe srednjega veka. Cerkev Sv. Petra v Rimu stoji na prvem mestu vseh kulturnih spomenikov. Razen tega so svetovno znane še cerkve kot Notre Dame v Parizu, Sv. Štefana na Dunaju in še nešteto drugih. Nekaj veličastnih

lavcev in kmetov ravno tako branili, kot smo to vedno storili...«

»Stojimo na stališču, da je nedemokratsko, vam Slovincem prepovedati to, kar mi za nas zahtevamo...«

»Konec mora biti enkrat s frazami in nezavednimi lažmi. Nobena od obeh narodnosti ne stoji pred drugo. Če govori človek slovensko ali nemško ni niti korist, niti izguba, temveč le dejstvo. Da so ljudje, ki se sramujejo tega ali onega materinskega jezika, je neumnost, ki je mi socialisti nočemo storiti...«

»Komunisti so mnenja, da imajo Slovinci ravno iste pravice, kakor Avstrijci...«

»Slovincem na Koroškem priznavamo njihove kulturne svojine, vendar pa pričakujemo, da kot Korošci ljubijo našo nam pripadajočo, skupno domovino...«

To je, kar nam da danes mnogo misliti. Ali je obljubiti in dati preveč?

zgradb imamo tudi na Koroškem: Gospa sveta, cerkev v Krki, v Krčanjih, v Kneži in na Djekšah.

K srednjeveški kulturi je koroški Slovincem doprinesel svoj poseben delež. Na vojvodskem prestolu pri Gospej sveti je ponosni koroški kmet slovensko nagovoril nemškega kneza, ki v tistem času ni bil nič manj ponosen na svoj narod, kot današnji Nemec. Obred ustoličenja je bil v stoletjih pozabljen, a svobodoljubna misel je ostala in se je čez stoletja zopet uveljavila.

Ko govorimo o kulturnem delu Slovincem na Koroškem, moramo predvsem misliti na današnje dni in ne na davno preteklost. Kakšno pa je današnje kulturno delo Slovencev na Koroškem? Predvsem delo na travnikih in njivah, vendar pa je njihov kulturni čut visoko razvit.

Kadar se Nemci ponašajo s svojo koroško kulturo, vselej povdarjajo lepoto koroške pesmi in skladatelja, ki je pred stoletji pel po Celovcu slovenske pesmi s kanonikom Vidovicem: Tomaža Košata iz Vetrinja. Koroška pesem je mehka in mila. Ničesar skupnega nima s koračnico, kakor jo ljubi Nemec. Večjega pomena kakor pesmi so obrtniška in umetniška dela. Ulica, ki vodi od glavnega trga proti pošti, ima ime slovečega slikarja Pernharta. Pernhart je koroški Slovincem, rojen v št. Juriju pri Velikovecu. Svetovno znane so njegove slike: Razgled z gore Sv. Magdalene pri Gospej sveti in slika Bleda, ki je sedaj last gospe Sadnikarjeve. Začel pa je Pernhart s čelnicami na panjih. Vsaj ena teh čelnic mora biti še danes v domovinskem muzeju v Celovcu. Svetovno znan je tudi kipar Alojz Progar. Za Višarje je izdelal dva oltarja iz kararskega marmorja, za št. Rupert je napravil oltar sv. Alojzija, za Velikovec oltar sv. Magdalene. Pri tej priliki tudi ne smemo pozabiti orglarskega mojstra Franca Kuharja iz Zakamna pri Celovcu. On je izdelal orglje za cerkev sv. Ilije v Celovcu in za stolno cerkev. Kot svetovno znanega moremo imenovati tudi slikarja Vigeleta v Čačah. Kar je Vigele slikal, velja kot umetnina visoke vrednosti.

To je samo bežna slika ogromnega dela, ki so ga doprinesli Slovenci h kulturnemu razvoju na Koroškem. Vso to kulturno delo je bilo izvršeno na tihem, a se ne da izbrisati iz zgodovine. Slovincem je delal v Celovcu in na Koroškem v blagor deželi in delo slovenskega naroda ni bilo manj vredno kot nemško.

V. P.

Velika poravnava

V Britaniji sta desnica in leвица nastopili pot iskrenega in tesnega sodelovanja.

Ce videz ne vara, je zdaj v Veliki Britaniji v razvojnem razdobju silno važen napredek, ki je istočasno industrijski in politični in čigar pomen sega preko meja Združenega kraljestva in britanskega imperija. Gre za oživitvorenje življenjsko važne ideje, po kateri bi morali delavci in njihovi delodajalci ne samo skupaj živeti in delati, ampak bi moralo med njimi vznikniti harmonično vzajemno sodelovanje, ko so že končno opustili zastarelo idejo razrednega boja in nastopili pot resničnega in iskrenega sodelovanja med desnico in levico.

Ta klasični dvoboj so že med vojno v mnogih državah postavili ob stran, da bi si s tem zagotovili ne samo vsakdanji kruh, ampak celo narodni obstoj. Ustavirili so največjo možno enotnost, ki je gotovo ne bi mogli doseči, če bi potencialne sile naroda cepili z brezplodnimi spori. Delavci, ki so v okupiranih deželah pripadali tajnim odporiškim gibanjem, katerim so dajali prednost pred strankinimi interesi, nudijo zelo lep primer odpovedi razrednemu boju z edinim namenom — okrepiti odporno silo naroda. Združitev vseh angleških sil v en sam mogočni odpor, do katerega je prišlo leta 1940 po padcu Francije, je drugi primer vsenarodne enotnosti pred skupno nevarnostjo. Toda takšni pojavi so rezultat izrednih razmer, čeprav odkrivajo tisto, kar je v narodu najboljšega in najplemenitejšega.

ZAVEST ENOTNOSTI

Dejansko je angleško sodelovanje vsaj do neke mere moči pojasniti z obstojem takšnih izrednih razmer. Vendar pa je velika razlika med izrednim vojnim stanjem in trenutnim položajem. Danes se ljudstvo zaveda kritičnega položaja in ravno to je privedlo do spontanega in svobodnega sodelovanja.

V Veliki Britaniji je bil prvi znak, da so se delodajalci in delojemalci zavedli vrednosti sodelovanja in vzajemnega razumevanja, šele v kritičnih mesecih leta 1940. Takrat so namreč delavci spoznali, da bi bil porast proizvodnje in izboljšanje kakovosti proizvodov tudi njim samim v korist. Poleg tega bi se s tem okoristil ves narod, če ne vse človeštvo. Delodajalci so upravičeno iskali sodelovanja z delavci, bodisi da je šlo za izboljšanje proizvodnje, ali za preizkušavanje novih delovnih strojev, ali pa tudi za izboljšanje delovnih pogojev. Na splošno so dosegli zadovoljive uspehe. Za obe strani so bili uspehi enako zadovoljivi kot tudi presenetljivi. Ko so po prenehanju sovražnosti tako delodajalci kot delavci sprevideli, da se bo narod mogel samo s pomočjo povečanja izvoza in s povečanjem najpotrebnejših proizvodov kot tudi s pocenitvijo proizvodnih stroškov vrniti k nekdanji blaginji, če ne celo izboljšati predvojnega življenjske ravnosti. Izkušnje so začele roditi obilne sadove in izvrstni uspehi so zavzemali vedno večji pomen.

To, kar se danes dogaja v majhnih obratih, velikih podjetjih in ogromnih industrijskih sklopih, je v luči gornjih opazovanj ravno tako omembno. Predvsem je važno, da povsod delujejo industrijske komisije (Working-parties), nestrankarske organizacije, ki jih imenuje trgovsko ministrstvo in ki jih po enakih delih sestavlja-

Program „Degaulistične zveze“

Bivši prosvetni minister v De Gaullovi vladi, Rene Capitant, je izjavil, da bi nastala v Franciji državljanska vojna, ako bi Francija sprejela ustavo v oni obliki, v kateri so jo zdaj predložili ustavodajni zbornici. Ko so ga na tiskovni konferenci vprašali o nedavno ustanovljeni »Degaulistični zvezi«, je rekel, da je to zveza članov bivšega odporiškega gibanja, ki se hočejo boriti za demokratsko ustavo. V zvezi s tem je kritiziral sedanje predloge za ustavo rekoč, da so nedemokratični in preračunani tako, da bi utrdili »fevdalizem političnih strank«. Zveza bo razvila propagando, da narod odkloni načrt za ustavo v sedanji obliki, oziroma bo skušala zbrati dovolj poslancev, ki bi glasovali za popravo predložene ustave, dokler je še čas. V primeru, da bi ljudstvo odklonilo predloženo ustavo, bo Degaulistična zveza pri naslednjih volitvah organizirala liste kandidatov katere koli stranke, ki so voljni podpreti ustavo, temelječo na smernicah generala De Gaulla. Capitant je nadalje dejal, da je v sedanji obliki predložena ustava »nevárna«, ker komunistična stranka očitno stremi za tem, da bi z njo utrdila diktaturo strank nad izvršno državno oblastjo in da komunisti upajo, da bodo mogli pozneje diktaturo strank spremeniti v diktaturo ene same stranke.

jo delodajalci, delavci in neodvisni strokovnjaki, ki budno pazijo na koristi delavcev. Takšne komisije že delujejo v 15 industrijskih panogah.

POBUDE ZASEBNI INDUSTRIJI

Britansko trgovsko ministrstvo ni izgubljalo mnogo časa z razmišljanjem, ali naj da svojo pomoč tudi zasebni industriji in izvoznikom. Kot je razvidno tudi iz govorov odgovornih ministrov, naporov zasebne podjetnosti niso samo v celoti priznali, ampak jim dali tudi polno pomoč. Tudi v odnošajih med delavstvom in zasebnimi podjetji je opaziti bistveno izboljšanje. Kljub neizogibni neuravnovešenosti, ki nujno sledi vsaki vojni, so vendar delovni in mezdni spori zelo redki.

Polna izraba ročnih delavcev v britanski industriji v veliki meri prispeva k dejstvu, da se je med delavstvom razširila

Za svobodni tisk — novinarstvo v novi Japonski

Trije največji listi, ki so po zavezniški zasedbi spremenili svoje uredniške zbornice, uveljavljajo demokratska načela.

Pred nekaj meseci so uradniški japonskega časnika »Nisi Nipon«, na otoku Kiusiu, ki je bil nekaj časa ukinjen, zatrjevali: »Vsi, ki smo tukaj zbrani, slavnostno izjavljamo, da je ustvaritev svobodnega tiska nujna potreba za uresničitev svobodne in demokratične Japonske in da mora biti tisk branitelj demokracije.«

Ta izjava urednikov in vsega osebja velikega japonskega dnevnika »Nisi Nipon« je značilna manifestacija novih idej, ki so se utrdile v uredništvih najvažnejših japonskih listov po zavezniški zasedbi. Splošno je prevladovalo mnenje, da je bilo potrebno računati z odgovornostjo vodilnega osebja v novinarstvu za duhovno pripravo napadalne vojne. Odgovornost za to so pripisovali vodilnemu kadru glavnih oseb v uredništvih. Ko bi te odstranili, naj bi preostalo osebje ustanovilo svoje ustanove, ki bi skrbele za vodstvo listov.

Svoboda tiska

Na tej podlagi so izvedli v japonskem novinarstvu pravo revolucijo. Četudi je japonska ustava iz leta 1890 jamčila svobodo tiska »v okviru zakona«, vendar japonski tisk ni bil nikdar svoboden. Časnike je vedno nadzorovala vlada, tako, da so bili prvi, ki so padli pod vpliv vladne napadalne politike, ker so se ga vojaški in vojni naklonjeni krogi posluževali za pripravo naroda na vojno. Ker so bili pod nadzorom državne cenzure; so postali časniki po letu 1931 eno izmed najuspešnejših orodij za vojno. Kljub strogi cenzuri so posamezni časniki vendar od časa do časa uspeli objaviti kakšen članek, ki je klical po spremembah; med temi je treba predvsem omeniti liste skupine Asahi, ki so jih vsak dan tiskali v Tokiju, Kobiju in Kokuru; danes imajo ti listi naklado, ki dosega tri in pol milijona izvodov na dan. V preteklosti so ti listi bili predstavniki demokratskih struj, toda prisilili so jih, da so opustili ali vsaj zakrili svojo tendenco in se prilagodili »novim strujam« s tem, da so se uklonili zahtevam vladne politike v času, ko je vojna klika prevzela vso oblast na Japonskem.

Meseca maja 1936 je eden izmed listov Društva za zunanjo politiko pisal: »Ko je prišlo 26. februarja 1936 do zdaj že dobro znanega spopada v Mandžuriji, je skupina častnikov napadla in zasedla poslopje lista »Asahi Simbun« v Tokiju in ga držala nekaj časa v svojih rokah. Ta dogodek je označeval odločilen preobrat v japonskem novinarstvu, ker je nacionalistična struja zavzemala vedno večjo vlogo v japonski politiki. Listi skupine Asahi so opustili svojo politiko ter brez posebnega navdušenja sodelovali pri izvajanju različnih vladnih nalog, ki so strmele za tem, da bi privedle Japonsko v stanje vojne pripravljenosti.«

Po zavezniški zasedbi so bili listi skupine Asahi prvi, ki so začeli izvajati čiščenje. Čistko so izvedli sami člani uredniškega osebja, ki so odstranili reakcionarne in militaristične činitele iz odgovornih mest. Vsi uredniki, med katerimi so bili tudi glavni delničarji, ki jih ta nova organizacija novinarjev ni sprejela, so odstopili.

Sedanjo politično usmerjenost listov skupine Asahi lahko označimo takole: izvedba načel, ki jih vsebuje pogodba štirih velesil v Potsdamu; zgraditev svobodne in mirne ter demokratične Japonske; sprejem načel o vzajemni pomoči vseh narodov pri graditvi splošne blaginje, utrditev miru, pravičnosti in prijateljstva med narodi; izvrševanje novinarskega poslanstva,

zavest, da večja proizvodnja njim kot razredu ne škoduje, ampak je tako zanje kot za ves narod vir napredka in blaginje. Ravno zaradi tega se delavstvo zaveda neke blagodejne stalnosti, ki v veliki meri preprečuje delovne spore.

Tudi tisk je dokaj prispeval k večjemu razumevanju med posameznimi razredi, in sicer z umerjenimi, jasnimi in tehtnimi razmotirvanji o nujnih trenutnih potrebah. Splošna slika glede industrijske in državne politike, ki jo je iznesel tisk, je zelo usmerjena ter je ne vodijo strasti. Ravno zaradi tega se je tudi vsakdo potrudil, da je vse sile vložil v svoje poklicno delo.

Takšen nenavaden razvoj je verjetno šele v otroški dobi, toda zasluži skrbno preučevanje. V dobi, v kateri sta si desnica in leвица v tolikih deželah napovedali neizprosni boj in v kateri gospodarski položaj ni še nič kaj preveč trden, ni umestno, če močno povdarimo, da so ravno v Veliki Britaniji našli vsestransko zadovoljiv izhod in da ravno tam splošne težnje za enotnostjo začenjajo dobivati stalno in dokončno obliko.

ki temelji v obveščanju in poročanju resnice javnosti.

Drugi list, ki je prav tako nasprotoval cenzuri in militarističnim krogom, birokraciji in slabim navadam v politiki, »Yomjuri« po imenu, so leta 1944 združili z listom »Hock«. Meseca oktobra 1945 so nameščenci lista »Yomjuri-Hocki« sklenili organizirati sindikat, demokratizirati list, priboriti si boljše delovne pogoje in ustvariti organizacijo za vzajemno pomoč in združeno prodajalno.

Zavezniško vrhovno poveljstvo, ki je strmelo za vzpostavitvijo svobode tiska je izdalo naslednje obvestilo:

»Svoboda tiska pomeni v bistvu pravico na svobodno uporabo zakonitih obveščevalnih virov in pravico objavljati te vesti in mnenje uredništva brez kakršnega koli despotizma ali totalitarističnega nadzorstva naj bi že nastopalo v obliki kakršnega koli vladnega zavoda, politične stranke, združenja delavcev, sindikata ali katere koli drugačne skupine, ki bi imela namen izvajati pritisk.«

List »Mainici Simbun«, ki je po svoji važnosti tretji največji list na Japonskem, je tudi takoj po zavezniški zasedbi izvedel reorganizacijo svojega uredništva. Namen novega vodstva, ki je sestavljeno iz osebja in delavstva je, da njih dnevnik zastopa v polnem obsegu načela socialne pravičnosti in prave narodne volje. Tudi pri tem listu so dosedanji glavni ravnatelj in uredniki odstopili in so izvolili nove. Obenem z navedenimi listi so tudi mnogi drugi listi izvedli preureditve svojega vodilnega uredniškega osebja, ki so pomenile uvedbo novih idej za demokratsko obnovo Japonske.

Prebivalstvo Češkoslovaške

Češkoslovaška ima danes 127.891 kvadratnih kilometrov površine; od tega odpade na Češko 52.062, na Moravsko in Šlezijo 26.808 in na Slovaško 49.021 kvadratnih kilometrov. Meseca januarja tega leta je bilo na ozemlju Češkoslovaške vsega 13.791.000 prebivalcev, medtem ko jih je bilo ob koncu 1938 leta 14.618.000 in 1930 leta 14.179.000.

Na Češkem je število prebivalcev padlo od 7.347.000 iz leta 1938 in 7.109.000 iz leta 1930 na 6.754.000; Moravska in Šlezija imata danes 3.485.000 prebivalcev, leta 1938 pa sta jih imeli 3.698.000; najnižji padeč prebivalstva je zabeležila Slovaška, in sicer od 3.573.000 iz leta 1938 na 3 milijone 552.000.

Povprečna gostota prebivalstva znaša letos 108 prebivalcev na kvadratni kilometer, leta 1938 pa je znašala 110 prebivalcev. V posameznih deželah je gostota prebivalstva naslednja; Češka 130, Moravska in Šlezija 130, Slovaška 72.

Toda gibanje prebivalstva na Češkoslovaškem še ni končano. Najkasneje do konca letošnjega leta bodo izselili vse Nemce in uredili vprašanje izselitve Madžarov iz Slovaške in vselitve Slovakov iz Madžarske nazaj v Češkoslovaško republiko.

Arheološke izkopanine pri Ptuj

Agencija Tanjug javlja, da je pričela skupina slovenskih arheologov z izkopavanjem prazgodovinskih grobišč v Ptuj in okolici, kjer so bile prve slovske naselbine. Delo je že pokazalo dobre uspehe. Izkopali so 152 okostnjakov, pri katerih so našli zanimive stare slovske umetnine iz ilovice in orodje. Posebno izrednost predstavljajo srebrni uhani. Izkopali so tudi znatno količino starega slovskega orožja.

Odkritja v Ptuj so velike važnosti v raziskovanju na področju arheološkega proučevanja in študija stare civilizacije.

Drobne novice

Agencija »Reuter« javlja, da so v britanskem in ameriškem zasedbenem pasu Nemčije odkrili milijone dolarjev žlahtnih kamnov in kovin, ki so jih nacisti skrili malo pred nemško predajo. Domnevajo, da so bili namenjeni ti zakladi za plačevanje novega nacionalsocialističnega gibanja.

Preiskavo so izvedli na 367 različnih krajih. V 79 skrivališčih so odkrili za 2.500.000 dolarjev žlahtnih kovin.

Na podlagi sklepa Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta (SNOS) je Prezidij SNOS-a izdal ukaz o razpustu SNOS-a in o razpisu volitev za ustavodajno skupščino Ljudske Republike Slovenije, ki bodo 27. oktobra t. l. Ukaz je stopil v veljavo 14. septembra. Prezidij bo izvršil dolžnosti do volitev ustavodajne skupščine LRS.

Na Japonskem se poveča denarni obtok mesečno za 6 do 7 milijard jenov. Pred kratkim so omejili denarni obtok na 15 milijard jenov, sedaj pa je v obtoku že 60 milijard jenov.

V Beogradu so podpisali pogodbo o prijateljstvu in medsebojni pomoči med Jugoslavijo in Albanijo.

Jugoslovanski poročevalec je izjavil, da je pogodba izraz skupne odločenosti, da se uprejo kot je izjavil, »izzivalni politiki pustolovskih klik na Balkanu in zahodnim imperialističnim krogom«.

Edinice ameriškega letalstva delajo na Alaski poizkuse z raketami, izstrelki z daljnim vodstvom, radarjem in moderno električno opremo. Kakor poroča vrhovno poveljstvo ameriške vojske je cilj teh poizkusov ugotoviti učinek mraza na municijo in maže.

Jugoslovanska vlada je obtožila vojnih zločincov vodjo jugoslovanskih katoličanov, nadškofa Stepinca. Pričakujejo, da se bo razprava proti njemu kmalu pričela.

Proti koncu preteklega tedna so v Franciji močni nalivi povzročili številne poplave, zaradi katerih je bila prekinjena železniška proga Lyon-Grenoble. V južni Franciji je vodovje odneslo številne manjše mostove.

Pomanjkanje stanovanj v Združenih državah bo doseglo svoj višek v bližajoči sezoni, kljub temu, da so zgradili v prvih sedmih mesecih t. l. 607.000 novih stanovanj. Nedavni ukrepi za pospešitev gradnje hiš za vojne veterane bodo prispevali k zmanjšanju velike razlike med povpraševanjem in ponudbami.

V Združenih državah so zgradili novo transportno superletalo, ki ima možnost koristnega tovora (plačanega) približno 31 ton z všteti 168 potniki.

V Beogradu je prispela švicarska trgovinska delegacija, ki se bo z jugoslovanskim ministrstvom za trgovino s tujino pogajala za sklenitev sporazuma o izmenjavi blaga in plačil med obema državama.

Argentinska vlada je izdala odločbo, s katero je postavila pod nadzorstvo izvoz mesa. Ta odločba pomeni nov udarec Veliki Britaniji, ki je hotela doseči povečanje nabav argentinskega mesa. Doslej je Velika Britanija kupovala meso tudi za druge zavezniške države, in sicer je nad 20% dobav argentinskega mesa pošiljala drugim državam. Na podlagi nove odločbe, bodo Anglijo lahko prisilili, da bo sama plačevala vse dobavljeno meso ali ji lahko odrekli izvoz.

V Angliji so odlikovali Britanko Odette Samsonovo, mater 3 otrok, in sicer zaradi izrednih zaslug, ki si jih je pridobila med vojno. Po tajnem prevozu v Francijo pod nemško zasedbo, jo je aretirala Gestapo in je bila nato zaprta 2 leti. Nemci so jo žgali z žarečim železom in jo mučili še na druge načine, da bi izdala bivališče 2 britanskih častnikov, ki sta sodelovala s francoskim odporiškim gibanjem. Samsonova ni govorila in njen molk je omogočil obema častnikoma izvedbo naloge.

Mati slavnih petork Dione, ki so bile rojene leta 1934, je zdaj rodila sina, ki tehtá čez 3,6 kg. Dionova je rodila zdaj 14. otroka, med katerih jih živi 13.

Ruska vojaška uprava v Nemčiji je objavila, da se imenujeta sedaj Rdeča armada in Rdeča mornarica — Sovjetska armada, oziroma Sovjetska mornarica.

Ameriški poslanik v Moskvi, general Bedel Smith, je zanikal vesti ameriškega časopisja, po katerih naj bi imel težkoče v sodelovanju s sovjetskimi oblastmi.

Običaji »kmečke ohceti«

Kako je France Lipičnik opisal slovenske običaje ob poroki

(Nadaljevanje)

Z levice je šel preko lice in jo nalahno pobožal s črno dlanjo.

»O ti preljuba moja stara, če boš moja tja do pusta, bova jedla svinjska usta.«

Svatje so prasnili v smeh.

Materi je bilo nerodno, potegnili so kuharico za janko in ji trenili, naj odide. Deviški sram jo je obilil, da je zbežala. — Kmalu se je vrnila z omelom, bleda, ko zid. Godec je moral pod klop.

»Ti žvirca ti, pokvečena, samo prikaži se mi v kuhinjo, po pasje te poženem okoli svinjakov!«

»Ti, si čula, hodiva si dobra! Bo čisto drugače, boš videla.«

»Viš jo, rožo!« — Ura je odbila devet.

Za mizo je vstal ženinov starešina in dvignil kupico;

»Na zdravje ženina in neveste napijem najprej; slava in čast troedinemu Bogu, preblaženi Devici Mariji in vsem izvoljenim svetnikom v nebesih! Stanovitno srečo ženinu in nevesti, do sive glave starosti skupaj živeti, po smrti pa večno zveličanje prejeti! — Težka je pot, ki jo nastopata danes ženin in nevesta, zato vaju prosim, oče in mati, da jima podelita blagoslov.«

Mati je postavila na sredi sobe pručico, s police pa je vzela posodo blagoslovljene vode s pušpanovo vejico.

»Blagoslov očeta in matere naj vaju spremlja vse dni vajinega življenja«, prekrižala sta ju in jo blagoslovila za na pot k oltarju.

Družica je pripela vsem svatom pušeljece, godec pa je potegnil harmoniko, da so laže peli.

Le jemli, nevesta, slovo, na božjo pot gremo s tabo, zdaj vzeli ti ledik stan in dali te bomo možu.

Le jemli, nevesta, slovo, k poroki it' sram te nebo, devica poštena si bla, poštena za možem boš šla.

Le jemli, nevesta, slovo od svojga očeta ljub'ga, skrbeli veliko zate, zahvali jih srčno zato!

Le jemli, nevesta, slovo, materi poljubi roko; oh, kol'ko so imeli skrbi, da zrasla poštena si ti.

Le jemli, nevesta, slovo od bratov in sestric lepo, prijazno jim roko podaj, da preveč ne jokajo zdaj!

Le jemli, nevesta, slovo od znancev in zlahte tako, da bode naš Jezus vesel, enkrat nas vse k sebi sprejel!

S tresočo roko se je Lojzka poslavljalala od matere, očeta, bratov in sester, kakor so pač svatje peli.

Godec se je naslonil ob podboje, malo ga je že imel, in igral. Za njim sta prišla še starešina in nazadnje še ženin in nevesta. Mati se je ustavila v veži. Poslednjič sta se še objeli in tiho zajokali, potem se je mirno odtrgala in skočila za svati. Spreddaj je stopal godec, za njim ženin in nevesta, »pretfilar« z družico in še starešini z ženami. Lepa vrsta se je počasi vlekla za godcem, ki ni mogel nehati.

Ob hišah so stali sosedje in pozdravljali mladi par, želeč jima sreče na novi poti. Starešini pa sta obdarovala otročičke s krapi in keksi.

Tudi za njega imam pošto.« Ponosno je vrgel torbo preko pleč in odšel vzdolž gorice.

Tonč je sedel za mizo in še dva poleg njega. Nataknil si je očala, ki mu jih je posodil mlad učitelj, da bi imel kar moč boljši videz sodnika. Potem je položil predse na mizico debelo knjigo, črnilnik s peresom, štampiljko ter štefan izabele s kozarci ter nekaj cigar.

»Še nekaj drobiža, fantje, kdo ve, kako je ženin kaj pri denarju.«

Vsak izmed fantov je pridral, da je bil tisočak na mizi.

Dober kmet skrbi za krmo živini

ŠRANGANJE

Zdaj pa zdaj še zauče godec ali kak svat, sicer poreko, da ne bo sreče v zakonu, ko je že na poročni dan tako tiho.

Na Grobljah so se zbrali fantje, da šrangajo Lojzko, preden jo ženin odpelje. Radi so jo imeli. Marsikak fant se je na tihem nadejal, da bi ga utegnila kdaj vzeti. Znala je namreč biti do vseh prijazna.

»Temu jo pa bomo zasolili, da bo pomnil, kdaj je prišel v šmartno po nevesto. »Spod jurja mu je nič kaj dosti ne pustimo, da veste fantje«, je pribil Tonč, prvi med fanti.

Dve lični smrečki so postavili in pritrdili slavolok, napeli še kito zimzelena, mizo pa postavili na sredo ter jo pregrnili z rdečim prtom.

»Joža, tebi se pozna, da nisi pismonoša. Kapa te izdaja. Glej, da nas boš častno zastopal! Posebno na godca pazi! Star lisjak je, z vsemi žavbami namazan.«

»Tudi jaz sem si danes s posebno mastjo jezik namazal. Godca se bom pa že otepal.

Harmonika je zapela.

»Tonč, katero pa bomo zapeli?«

»Katero? Katero pa zapojemo ob takih prilikah? Se ti pozna, da si malokdaj z nami pri šranganju.«

»Francelj, ti boš pel čez, ti, Tonč, pa naprej!« Vsem je bilo prav tako.

V gorici so se srečali svatje s pismonošo.

»Dober dan, svatje!«

»Bog daj! Imaš kaj pošte za nas?«

»O, nekaj bo. Pismo — mm — aha — Lojzka...« in je prebral ime in naslov.

»Ti, zame pa kar stari doma daj!« ga je prehitel godec.

»Karta je tudi za vas. — Na, le kar vzami, da mi ne bo treba samo za to karto v vaš kot!«

»Le vzemi, godec, kaj bi ti bilo sitno!« so ga nagovarjali.

»O ti gromske žverce ti, pjebovske! Le čakajte, zagodem vam jo, da boste pomnili, kdaj ste hoteli potegniti starega godca!«

jim hotel odsvetovati nevaren in predrzen pohod brez načrta in vodstva, a kaj morem, saj še kralja niso hoteli ubogati. Ničesar ne bodo opravili. Midva pa skušajva uganiti zvižajo, ki naj se čimbolj obnese!«

»Zares te prosim pomoči. Svetuj mi, saj tvoja dolga siva brada izdaja, da mnogo veš!«

In odideta proti kraljevi palači. — — —

*

Ko zagleda zmaj pisano množico, drvečo med vikom in krikom proti njemu, se neučakano premakne na košari, da vitre kar zaškripljejo, ter strašanski zarjove. Gost dim puhne skozi nosnice in zacmaka s plameničim jezikom, kakor bi hotel reči: »Le bliže pridite! Tisoč se vas ne bojim.«

Zmajevu rjojenje privabi k oknu tudi čarovnika Zlotvora. Nasloni se na kamnite podboje ter s smehom na ustnicah in z radostjo v hudobnem srcu pričakuje prizora, ki se utegne zdaj zdaj odigrati pod pečino. Čim bolj motri položaj pod seboj, tem jasneje spoznava, da zmaj »mravljice« ne bodo kos. Žival se bo zlahka ubranila celo samega velikana, ker je poveznjena košara, ki skriva princesko, dokaj visoka in zelo pripravna glede obrambe.

Obenem je čarovnik zadovoljen, da se mu je posrečilo z odstranitvijo ugrabljenke otresti se nevarnosti ter rešiti sebe in svoj grad. Predobro je namreč slutil, da bodo skušali osvoboditi predvsem princesko, potem pa se šele maščevati nad njim. Toda prav trdno je upal in se zanašal v zmago zla.

»Ha, ha, ha! Se je močan čarovnik Zlotvor, še ima močne zaveznike! Tako govori in hrabri sam sebe ter si nadene na kljukasti nos naočnike, da bo bolje videl,

Tudi Lojzka je prečitala pismo in ga izročila ženinu. Težko ji je bilo, saj je poznala pisavo. Tolikokrat je bila zraven, ko so pri njih doma sestavljali podobna pisma, še sama je kdaj kako pogruntala.

»Na koliko mi jo bodo nastavili? se je pozanimal ženin pri »pretfilarju«.

»Čisto gladko ne bo šlo; Lojzka je bila priljubljena med fanti in dekleti.«

Ponosno je zamahnil z roko. »Magari dva jurja, toliko bo že, samo enkrat se ženiš, pa bi še takrat skoparil.«

Po tihi loki je zadonela fantovska pesem, vmes pa se je mešala harmonika.

Mrzli veter proč te žene, drobna ptičica, od nas, ki 'znad lipice zelene pela si nam kratek čas.

Starešini sta si popravila težke burmuse in prižgala viržinke, ženin pa je še enkrat prečital pismo, v katerem so mu fantje naznanili, da si mora od njih odkupiti nevesto, preden jo odpelje v drugo župnijo.

Pred Lojzko je stopil Jože z lepim šopkom belih nageljčkov in jo nagovoril:

»Minila res leta so tvoje mladosti, izpolnile v srcu se tvoje radosti, da postala si nevesta, ki moraš biti možu zvesta; zatoj mi fantje skupaj zbrani želimo srečo, zdravje in zadovoljnost vama. Preden pa ta samski stan zapustiš, še od nas fantov skromen šopek dobiš. Bog vaju živi, ženin in nevesta!«

Pred sodnikom se je začelo barantanje za nevesto. Fantje so jo nastavili za jurja, »pretfilar« pa je obljubil stotaka. »Mešetarja« sta še pristopila in udarili so na pet sto dinarjev. Fantje so nalili kozarce in trčili s svati, da je pogodba, ki jo je napisal sodnik, držala bolj trdno. Tonč je stopil s sabljo in odprl slovesno pot svatom. Godec je zaigral, fantje pa so zapeli:

»Ob bregu stoji mi dekle, ozira se nazaj, ker zapustiti mora svoj preljubi domači kraj.«

Lojzka se je ozrla in jo je zaskelilo v dnu srca, tako tesno je bila povezana njena mladost s pesmijo šmartinskih fantov. Na glas je zajokala, ko so jo še dekleta pred cerkvijo sprejela in jo pospremile do oltarja.

PODOKNE

Skupaj smo prišli zdaj mi, naj le vsak se veseli, mor'no začeti eno zapet', da nam bo krajši na svet.

Jaz pa eno zdravičko imam, al' sam zapet' me je sram, le vsi na glas, kol'kor je nas, vsak bo poslušal rad nas.

Glažek bom v roke perjev, novo zdravičko napiv, glažek od rok naj gre okrog, saj ga je še v kevdru en sod.

»Godec, zvečer pa le glej, da te ne bodo fantje v kozji rog ugnali! Tonč je navihan.«

»Ha ha, starega godca? Jim jo že zagodem, da se jim ne bo več ljubilo.«

(Dalje prihodnjic)

V kraljestvu lutk

Spisal Fr. Bazilij

(Ponatus dovoljen samo s pristankom pisca)

17.

Dragi moji podložniki!

Ljubi prebivalci Lutkovnega kraljestva!

Prepričan sem, da je gotovo tudi vas enako pretresla in užalostila nesreča, ki je zadela mene, vašega sivega kralja, ker mi je ugrabil zlobni čarovnik najdražje: miljeno hčerko. Dobro poznam vaše sočutje. Rad bi prišel med vas ter vam otlačiti solze, dasi se sam v žalosti solzim zaradi odvedene drage princeske. Huda očetovska bol je premagala moje moči. Moral sem zato v posteljo.

Resnično bi mi počilo srce od neizmerne žalosti, ko se ne bi tolažil z zavestjo, da ste mi ob strani za časa velike nadloge vi, zvesti prebivalci Lutkovnega kraljestva, ki čutite z menoj in ste pripravljeno storiti vse, samo da rešite princesko iz zlobneževih rok. Pozivljam vas na boj! Strnite se okrog Jurčka, ki mi je že tolikokrat pomagal, in otmite moj biser! Tako storite, če hočete in želite, da vstanem še kdaj iz belih blazin! Pozdravljeni!

Kralj s krvavečim srcem.

Klicar zviže listino in odide v grad, bobni pa zaropotajo svojo bojno pesem. Vsa množica, lhteča ob poslušanju kraljevih besed, dvigne raznovrstno orožje. Iznova se začne iz nešteto grl: »Boj zlu! Za princeskino rešitev vse!«

Nekateri se spomnijo pogrešanega Jurčka, ki ga je določil kralj za poveljnika.

»Kje je Jurček? Pred nas naj stopi!« se čuje med valujočo množico. Vse oči iščejo zelen klobuček, a Jurčka ni nikjer.

»Bog ve kje trga paglavac hlače! Se ob usodni uri ga ni med nami. In on naj bo naš vodnik in zapovednik?« kriči krojač Sivanka, vihteč v rokah ogromne škarje.

Ljudstvo obstane. Kraljeve besede so le svete; on je namenil Jurčku poglavitno vlogo. Toda želja po boju in zmagi je presilna.

»Velikan naj poveljuje! Pojdimol!« vleva na krojačevo podpihovanje vse vprek. Že dvigajo povezane lestve.

»Nad grad, nad grad! Princeska čaka.«

Pisano morje ljudstva butne ob pečino... Izza skal pa prihiti oglednik Jurček.

»Stojte, ljudje božji! Počakajte! Princeske ni več na gradu. Zlotvor je sam. A z njim bomo že še obračunali. Najprej je nujna princeskina rešitev. Tam za pečino je pod košaro, na kateri se šopiri — krvoločni zmaj.«

Kakor hitro množica to zve, se že obrne na levo in hoče nad zmaja. Jurček pa ji odločno zastavi pot.

»Stojte! Ne drvite slepo v nevarnost! Zvižaja bo več storila, kakor zmorejmo narediti motike in kuhalnice. Zmaj je premočan...«

Množica obstane, vendar le za trenutek. »Kdo nam more braniti, da rešimo princesko?« Po takih besedah izpodbujena, jame pritiskati množica z vseh strani. Za prvimi ki odrinejo Jurčka, se vsujejo vsi.

Razočarani fant pobere pohojeni klobuček: »Kakor hočete! Še krvavih svojih butic ne boste rešili, kam li princesko, trdoglavci!« kliče za njimi.

Nenadoma ga pocuka za rokav palček Skok ter mu de: »Prav imaš! Tudi jaz sem

kako bo poražena vojska lutkovnega kraljestva...«

»Smrt zmajju, svobodo princeski!« kriči množica in se pogumno zakadi proti košari. Zdi se, da podero valujoče glave, nad katerimi se dviga najraznovrstnejše orožje, prav vse do tal. A zmaj jih pričakuje potuhnjeno, s sklonjeno glavo, kot bi se jih bal. Ko pa se mu primerno približajo, vnovič grozno zatuli ter oplazi z žarečim jezikom naokoli, da leži pri priči skoraj polovica napadalcev po tleh kakor snopje.

»Ha, ha, ha! Kar poskusite znova, če vas je volja!« se na oknu smeje čarovnik.

Zares, pogumni borci ne popuste. Na novo poskusijo srečo, a zmaj jih igraje odpod.

Se velikan Teleban, na katerega so stavili ves up, ne more opraviiti ničesar.

»Smrt pošasti! Naprej!« zavpije in zaluča z vso močjo in jezo v zmaja svojo gorjačo. Žival pa jo ujame z gobcem in v ogromnem žrelu hipoma zdrobi.

»Skupaj, skupaj! Z lestvami ga dajmo!« se oglašja vse vprek. In že se dvigne dolga lestev — najmanj šest kratkih je povezanih. Z njo so hoteli prvotno na omaro. Možje krepko drže, ženske pomagajo, otroci kriče, Teleban potiska...«

»Mora iti, mora! Svobodo princeski!«

Zmaj pa čaka... oči pričajo o silni jezi, gobec poceja zelene pene, srce mu drhti maščevanja. Še dobro, da upošteva čarovnikov ukaz, naj nikakor ne zapusti košare, sicer bi prav gotovo planil med množico in prepričan sem, da bi se rešila edinole dolgokraki krojač Sivanka in velikan Teleban, a vse drugo bi obležalo na bojišču. Tako pa se premika pošast nemirno po košari in samo čaka, da ji lestev približajo.

(Dalje prihodnjic)

ANION KODER: SKETU V SPOMIN

(Nadaljevanje in konec)

»Smehljajoč obraz ne čuti krivice«, pravi pregovor. Sket ni delal poklonov ne na levo in ne na desno. Toda surovostim se je umaknil. V najljubejših literarnih bojih ni poznal nobenega osebnega sovraštva. Molčal je. Molčeč je deloval dalje. Zvesto se je držal Krekovega volivnega gesla: »Nasprotnike najbolj kaznujemo s tem, da se sploh ne brigamo zanje.«

Sket pa ni užival sadov svojega dela. »Životaril je iz dneva v dan« po mnenju onih, ki se jim je »fruges consumere« (prilastitev tujih sadov) zdela nekaj povsem naravnega. Šel je peš po prašni poti življenja do zadnjega dne, da bi jo razširil in polepšal za svoje tovariše. Nakopičil je v cvetju svojih let plast za plastjo svoje duhovne žetve, da bi jo podaril svojemu narodu, ko mu bodo že posle moči. Nič ni računal na to, kdaj bo zanj napočil čas počitka. Ravno nasprotno. O brezdelju sploh ni maral slišati. »Delo je življenje, a mirovanje je smrt«, je bilo njegovo geslo. V delu ni čutil bremena let. S peresom v roki je šel lahkimi nog na višino svojih idealov še v času, ko se mnogi že morajo opirati na palico.

Srečala sva se v času prerorenja našega slovstva. Od tedaj sva hodila vedno skupaj. Roko v roki, edina v miselnosti in pisanju. V času narodnega boja sva bila idealista, ob zenitu naših let skeptika; četudi sta se naši poti križali — sva bila branilca skupnih idealov.

Ko sem čital Sketovo zadnje pismo sem mislil na Goetheja. Goethe je bil apostol dela. »Delo je prvi smoter človeka«, je pisal. 13. januarja 1778 je označil v svojem dnevniku: »Najbolj pomilovanja vreden človek je oni, ki je brez dela.« Njegov »Faust« deklamira: »Uživanje napravlja človeka surovega.« Iz Sketovega poslednjega pisma zveni njegova prva in zadnja tožba, polna tragike. Piše: »Bolan sem, vrti se mi v glavi, pred očmi se mi megli — ne morem delati.«

Sket ni zahteval po dolgem delovanju in trudu od usode ničesar drugega, kakor nekoliko več luči za nova dela. »Več luči«, je klical Goethe, ko se je boril s smrtjo. »Moje oči so meglene, ne morem več delati«, je bila Sketova zadnja tožba. Trud je življenje, mirovanje je smrt. Za luč svo-

jega naroda je Sket zgrabil za pero. In še umirajoč je hrepenel po luči. Padel je v bojni areni. Brez obupa je obrnil svoj pogled še v zadnjem vzdihljaju navzgor k luči — k delu. Ni bil kričač na trgu. Svoja dela nikomur ni vsiljeval.

Dne 2. junija 1885 mi je pisal: »Še živim, toda žalostno in težko. Veliko delo obtežuje moja ramena. Komaj diham. Včasih šola in naloge ter časnik, včasih poprave moje slovnice za nemško in 3. naklado, ki je pravkar v tisku, in nazadnje še čitanka za 5. in 6. razred, ki sem jo dokončal z veliko naglico. Ne preostaja mi nič časa, da bi kaj napisal tudi za revijo.« One jeseni sem hitel k Vrbskemu jezeru, da bi prijatelja opogumil v kritičnem položaju.

Na izprehodih ob obrežjih Vrbskega jezera smo določali usodo »Kresa«, katerega sem bil krstni in birmanski boter in pogrebec. »Poleg leposlovja pa potrebujemo tudi še kolikor mogoče veliko znanosti, če hočemo doseči kdaj slovenske srednje šole«, je menil Sket. »Kres« je postal znanostna revija. Slovenska navdu-

šenost za srednje šole ga je pripeljala pol leta pozneje do groba.

Na Vrbskem jezeru smo izdelali s Sketom načrt našega petletnega dela. Bilanca ni bila pasivna. Delali nismo za plačilo. Tukaj smo govorili o marsičem, kar smo že prej omenili v našem dopisovanju. Ta pisma bom prepustil prej ali slej kritičnemu peresu. Živo se še spominjam, kako mi je Sket označil humor našega novega leposlovja. Poln humorja je menil: »Walter Scott je rodil Jurčiča, Jurčič Kersnika, Kersnik pa nikogar, ker je bil Scottov drugorojenec. Drugi pisatelj so »sinovi« različnih narodnosti. Eden si da pečat francoskih novelistov, drugi posnema Jeana Paul-a, vsi pa gredo s poti »Kresu«, ki gori na domačih tleh.«

Večina teh mož je šla pred Sketom v grob. Sket jih je preživel. V teku let se je rana, katero so mu zadala grobarji »Kresa« zacelila. Vendar je v vsakem pismu omenjal z ljubeznijo svoj časopis. Kar ustvarja ljubezen, objame z večjim ognjem svojega stvaritelja, kakor to, kar je rodil duh. »Prvemu navdahne srčna kri življenje, zadnjemu pa suha pamet.« Sket bo živel v svoji »Miklovi Zali« še dolgo po tem, ko bodo njegove slovnice in čitanke že zapadle pozabi.

Mohorjani!

Na Koroškem še obstoja veličastna Mohorjeva družba. Z letom 1920 se je morala razdeliti in se je tiskarna preselila najprej v Prevalje, nato pa v Celje. Koroška vejica je odslej le životarila in se omejevala na razdeljevanje knjig, ki so jih tiskali v Celju.

V sedanjem času je delo Mohorjeve družbe v Celovcu popolnoma omrtvelo in treba ga bo zopet poživeti. Mohorjeva družba je imela organizacijo, ki jo bo treba sedaj reorganizirati in oživiti ter na ta način pripraviti pot mohorjevim knjigam. Po župnijah bo treba zopet zapisati člane in na ta način ugotoviti, koliko bi bilo naročnikov za mohorjeve knjige. Leta 1915 je bilo na Koroškem 5700 Mohorjanov. Upamo, da tudi letos število Mohorjanov ne bo manjše.

Družbeniki naj bi se oglašili pri svojih župnikih ali pa naravnost pri Družbi sv. Mohorja v Celovcu, ki bo začasno delovala v prostorih Posojilnice v Celovcu, Pavličeva ulica 7. Prepričani smo, da bodo

razen slovenskih časopisov tudi slovenske knjige dobrodošle.

Število članov Mohorjeve družbe leta 1915.

DRUŽBENIKI LETA 1915.

Dekanija Bečjak 347 udov

Mesto Beljak	31
Brunca	50
Marija na Zili	54
St. Lenart	85
Loče	38
Podklošter	35
Šteben	54

Dekanija Borovlje 742 udov

Zihpolje	36
Borovlje	42
Bilčovs	110
Glinje	34
St. Janž	62
Kapla	76
Kotmaravas	43
Slov. Plajberg	56
Podljubelj	21
Šmarjeta	71
Sele	62
Sveče-Zavrh	110
Golšovo	20

(Dalje prihodnjič)

Radiše

Na poseben način smo praznovali na sončnih Radišah praznik farnega patrona sv. Lamberta dne 17. septembra. Že nedeljo prej je bilo vse praznično razpoloženo, ko je prišel k nam za to slovesnost naš rojak g. Janko Lampihler iz Medgorja ter je opravil slovesno službo božjo. Na praznik sam pa je bilo na Radišah vse pokonci.

Štirje tuji duhovniki so prihтели k nam že na predvečer. Po kratki pobožnosti v cerkvi je zagorel mogočni kres. Pred cerkvijo se je zbrala velika množica ljudi, šolski otroci z gorečimi baklami v rokah. Iz cerkve je prišel mil. g. dekan in prošt tinjski Anton Benetek. Dobri Radišani so mu napravili prijetno presenečenje za 40 letnico njegovega mašništva. Fantek in deklica sta mu deklamirala jubilejno deklamacijo. Toplo besedo mu je spregovoril predsednik radiške prosvete, nato pa so pevci zapeli jubilatno na čast. Jubilant se je ginjen zahvaljeval.

Prihodnji dan je bilo, kot vsako leto, celodnevno češčenje presv. Rešnjega Telesa. Prišli so še trije duhovniki, tako da je bilo vseh skupaj osem. Vse dopoldne je bila cerkev polna vernega ljudstva. Vrstile so se pobožnosti za pobožnostjo. Prvo službo božjo je opravil mil. g. jubilant prošt Benetek. Slavnostno pridigo pri slovesni sv. maši je imel g. prošt podkroški. Posebno ljubezniva in ganljiva je bila otroška služba božja, kjer so prepevali otroci sami. Do veljave sta prišla oba radiška pevski zbor: moški in mešani. Nekki stari mož se je izrazil: bilo je, kakor v devetih nebesih.

Popoldne so bile molitvene ure za posamezne stanove. Tudi možje in fantje so prevzeli svojo uro. Pri vseh urah se je glasila mogočna molitev in še mogočnejše skupno petje. Posebno pretresljivo je bilo petje mož in fantov. Toliko petja še ni bilo nikdar na Radišah kot letos na praznik farnega patrona sv. Lamberta. Slovesnost je bila zaključena z mogočno nočno procesijo z lučkami. Litanije je prepeval krepki moški zbor. Vsi veseli in ponosni so se farani pozno v noč vračali na svoje domove z željo, da bi doživeli še več takih lepih dni!

Svidenje

Ti nam obetaš srečne trenutke, z upanjem spajaš naše občutke, zbiraš in viješ cvetke trpljenja v venec življenja.

Moč, ki oživlja naše spomine v trdem objemu hladne tujine, dviga čez klance trnove poti soncu naproti...

Kar je usoda nekdanj razbila, spet bo ljubezen k sebi privila, biseri tvoji so za bridkosti — solze radosti.

Kdaj boš spnilo svoje obljube ter mi vrnilo tople poljube? Brž me povedi čez strmo pobočje dragim v naročje...

Limbarski

IZTOK: Legenda

S težavo najdeti suh prostorček z ovseno slamo, ki že diši po trohnohi.

»Nič več ti nimam dati, Sinjo moj, kakor sem ti dala ob rojstvu. Tudi takrat je bil mraz in noč je bila in na slamo sem morala položiti tvoje drobno telo.«

Skoraj vekala je Marija, toda Sinjo se je smehljaj, se tesno prisolnil k Materi in pri priči zaspal.

Zvezde so se spustile prav nad razpadlo kočjo in meščev srp je kakor obstal na svoji nebeški poti.

Se pred zarjo sta božja popotnika vstala, Jezušček je blagoslovil kočjo in romarja sta zavila v breg.

Težka je bila hoja, globok je bil sneg, Jezuščku drobnemu skoraj do pasu.

Popoldne šele sta zagledala vasico. Hišice kakor piščeta, za hišicami gozd, za gozdom visoke gore, bele in mogočne, da se je samo sonce čudilo in se isknilo na zmrazih grebenih.

Lepo je tukaj, je vzdihnila Marija. »Skoraj kakor v raj.«

»Lepo, ker so dobri ljudje, ki še živijo po moji besedi. Berač jim je brat in živali hodijo prosit pred hišna vrata. Tu ni hudobije, zakaj daleč od tod so zlobni ljudje, ki so se zvezali s hudičem zoper mene. En sam Judež je bil v tej vasi in tega je lansko leto zasul plaz. In še tega sem se usmilil na zadnjo uro, ker je tebe klical na pomoč.«

Nasmehljala se je Marija in šla sta naprej. Tiho je bilo v vasi, tiho kot v sami hiši božji, ki je stala na gričku. Nizek je bil stolp s škodlami prekrit, majhna so bila okna.

»Tu bova ostala, da me bodo ljudje imeli v svoji samoti med seboj. V naročje me boš vzela in blagoslovila bova vse, ki bodo k nama prišli. Bogate in revne, zdrave in bolne.«

Zadovoljna je bila Marija in v svoji ljubezni je vzela Sinjo v naročje. In pri tisti priči je začel kopneti sneg pod njenimi nogami. In oglašil se je zvonček na gričku in zavriskal skoz line, da je zašumela vasica. Odpirala so se vrata hiš in v procesijo so se nabrali ljudje. Starci in starke, možje in fantje, žene in otroci. Po gladki poti gre Marija z Jezusom in za njima procesije. Naravnost na grič, kjer že čaka sveti duhovnik. Na kolena pade sveti stavec, na kolena poklekne procesija do zadnjega otroka.

Obrne se božji Sin in prekrži ljudstvo. Nasmehne se in pomahne z ročico, odpro se na stečaj cerkvena vrata in naravnost v tron se nameri Marija.

Polna je cerkev, zvonček vriska in božji Sinek sedi Mariji v naročju.

Sonce sije skoz okna na odkrite glave, na vas in na srca, ki so lačna božje besede.

Nebeški ključar gleda s stene tiho veselje in prijazen kima Martinu, ki se sklana s konja ter ponuja beraču polovico plašča. Florjan je nastavljal golido in Lucija z oslepelimi očmi gleda v čudež.

Zvonček pa vriska, vriska kakor od sreče pijan.

Slovenie nad Globasnico

Z našimi novicami smo sicer bolj pozni, a nam boste že oprostili. Imamo namreč silno veliko dela. S košnjo smo že davno končali. Tudi žetev smo srečno spravili.

V juliju smo pokopali Marka Zmaharja, ki je šestinpetdeset let skrbno gospodaril na svojem posestvu in pridno mlel naše žito v svojem mlinu. Pri vseh je bil zelo spoštovan in priljubljen. Bil je tudi cerkveni ključar in cerkovnik. Službo ključarja je opravljal pri sloveči romarski cerkvi Sv. Heme nad Globasnico.

Drugih posebnih novic pri nas trenutno nimamo. Morda drugič kaj več.

V SPANJU GOVORI

Zena: »Ali veš, da si že spet v spanju govoril?« Mož: »Par besed mi boš pa vendar še privoščila!«

Kožentavra pri Borovljah

Majhna kot drobno gnezdece je naša vasica doli pod Huperškim gradom, in nihče se ne zmeni za nas, kot da nas ne bi bilo. Pa kljub temu nismo utonili v težkih letih preteklosti, ampak zvesto hranili dediščino svojih očetov in oplemeniteno hočemo izročiti zanamcem. Porok za to so nam močne slovenske družine, ki so že dolga desetletja med nami, družine, ki so in nam še danes kažejo pravo pot k naši rešitvi.

Gotovo je najmočnejši stebber slovenstva med nami Radarjeva družina. Sivolasi starček, Radarjev atej, ki je lansko leto obhajal sedemdesetletnico svojega rojstva, modro gospodarijo v tej hiši. Bilčovska fara nam jih je dala, v zavedni kmečki hiši pri Janežiču so se rodili. Že doma je bilo njihovo srce prežeto z ljubeznijo do rodne grude in to ljubezen so ponesli tudi v življenje in jo nam delili. Premajhna je bila rodna hiša za osmero otrok, zato so morali naš atej pač v svet za kruhom. V Svetni vesi so se naučili kolarstva in nato z denarjem, ki so si ga s svojimi žulji zaslužili kupili v Kožentavri neko pogorišče in si s pridnim delom sezidali nov dom. Začeli so s samostojnim poklicem in gurali toliko časa, da so si prislužili toliko, da bi tudi svoji zakonski družici lahko nudili toplo gnezdece. Delovno in naročiš vse: od navadnega voza do najmodernejših smučiči in sank. Kot priznanje njegovemu delu mu je bila pred kratkim izročena na prisrčni slavnosti v Celovcu krasna diploma k sedeminštrideseti obletnici njegovega mojsterstva, k čemur mu tudi mi znanci in prijatelji najiskrenejše častitamo.

Nam vsem nam mora biti Radarjeva družina ne samo zgled trdnega in neomajnega slovenstva ampak tudi zgled dela. Z delavnimi in poštenimi rokami so si postavili krasen dom, strojno delavnico in si do-

kupili toliko posestva, da prehranijo malo družinico. Zelja vaših prijateljev, Radarjev ata, je samo ena: da bi namreč Bog tako bogato kot doslej tudi v bodoče delil darove vaši družini in vam, atej, tudi večer vašega življenja sladil.

Uršuli Sucher — namesto cvetja na grob

Pred dnevi so številni sorodniki in znanci spremili na grob v Kaplji ob Dravi ob vznožju Žingarice, zvesto življensko družico, skrbno in plemenito mater, vzorno gospodinjico in zavedno Slovenko — gospo Uršulo Sucher.

Težko je v nekaj besedah zajeti vso težo izgube, ki je z njeno smrtjo zadela domače in nas — njene dobre znance in spoštovalce. Iz naše srede je božja Previdnost vzela k sebi eno najboljših, najpriljubljenjših in iskrenih človeških bitij, kar jih poznam...

Kolikim je dobra »Ohritova« gospodinja pomagala, kolikim je odrezala kruha in skoraj vsi bližnji in daljni sosedje vedo povedati, da pokojna Urši ni poznala zavisti ali trme. Bila je srčno dobra in z njo se človek sploh ni mogel spreti. Bila je vzor pametne sosedice in dober glas Ohritove gospodinje je segel v najoddaljenejšo vasi.

Kot 77 letna je še čilo in pogumno opravljala vsa poljska dela — pri tem njenemu vsakdanjemu opravilu jo je nepričakovano zadela nesreča. Prepeljali so jo v celovško bolnico, kjer je podlegla poškodbam.

Predraga mati! Bil sem paglavec, razposajen kmečki razvajenec — ko sem dobival vaše kose kruha. Dali ste mi ga kot vsakemu potrebnemu. Res sem imel doma svoj kruh, toda vaš je bil boljši, imel je poseben okus.

Mnogo nas je, ki bi srčno želeli, da bi v vaš spomin bile zapisane najlepše vrstice. Naj bodo te take ali drugačne, pisala jih je živa hvaležnost do vzgleda, ki ste nam ga vi dali. Želja koroških Slovencev pa ne more biti drugačna, kot: daj nam Bog še mnogo takih, kot je bila Ohritova gospodinja Uršula Sucher.

Ivan Mlečvar

Več krušnega žita!

Pred jesensko obdelavo polja je izdal kmetijski minister oklic za kmete, v katerem se zahvaljuje za do sedaj dosežene uspehe v kmetijski proizvodnji, nadalje pa poziva kmete, naj v bodoče zlasti povečajo pridelok krušnega žita. Opozarja na to, da v bodočem letu ne bomo prejeli toliko pomoči od zunaj, kakor doslej. Zato je potrebno, da kmetje posejajo več žitaric in glede tega daje navodila, ki se glasi tako:

»Pozivam vse kmete in kmetovalce, da zvišajo posevek krušnega žita pri jesenski setvi najmanj za 20% v primeri s pridelkom v letu 1946. Ta razširitev posevka naj gre po možnosti na račun zemljišč, ki so bila do sedaj neobdelana. Z izbiro primernega semena, z ustrežajočim gnojenjem in s temeljito obdelavo njiv naj vse ukrenejo, da bo z bodočo žetvijo v prihodnjem letu mogoče čim večji del potrebnih domačih pridelkov. Dosedanje družine, kiso se le deloma oskrbovale z lastnim pridelkom (Teilselbversorger), morajo posevek krušnega žita povečati za toliko, da bodo svoje potrebe v celoti lahko pokrile s svojim pridelkom.«

Na to odločbo pristojnega ministra moramo še posebej opozoriti naše kmečke ljudi. Če bi katera družina ministrov poziv prezrla, ali bi ga ne upoštevala, se ji prihodnje leto lahko zgodi, da bi ob premajhnem lastnem pridelku prišla glede krušnega žita oziroma moke v velike škripce. Pri naših posestnih razmerah ima slovensko podeželje mnogo takih kmetij, ki spadajo v vrsto tako imenovanih »Teilselbversorger«. Za vse te naj pri jesenski setvi velja pravilo, da bodo posejali toliko krušnega žita, kolikor ga družina do nove žetve potrebuje za svojo prehrano.

Ni nobenega dvoma, da se ravno majhne kmetije v naših razmerah še prav posebno trdo borijo z raznimi težavami; med te štejemo v prvi vrsti dobro seme. Lahko je bilo v normalnih časih, ko se je gospodar podal k pristojnemu kmetijskiemu referentu in z njegovo pomočjo dobil prvovrstno in komisjsko priznano semensko robo. A težje gre ta stvar danes, ko takega semenskega blaga na vseh koncih in krajih primanjkuje. Vendar vseeno svetujemo našim kmetom, naj poizvedo pri pristojnih kmetijskih zastopnikih, ali je morda vendarle mogoče dobiti kaj pri znanega semena. Z njim razpolaga zbornica za prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo.

Že pred nedavnim časom smo na tem mestu prinesli izjavo pristojnih oblastev, da naj kmetovalci gledajo, da si bodo preskrbeli seme iz lastnih zalog ali pa z zamenjavo. Kdor nima dobrega semenskega žita, naj se na vsak način obrne na tega žita, ali onega sosedu in ga prosi, da mu odda za zamenjavo dobro semensko robo. Pomagati si moramo pač, kakor je v danih razmerah mogoče. Pri semenu glejmo, da je zdravo in čisto. Dvojni gospodarski greh bi delal, kdor bi danes sejal neočiščeno žito.

8.

»Pa mu boš tudi to povedala, če bi te sam prosil, da bi bila prijateljica?«

Napeto je zrla vanjo.

»Mu bom, ker vem, da poteptane rože ne vzdigne nobena rosa.«

Marjeta jo je prijala za roko.

»Prisezi, da ne boš nikdar Jernejeva, tudi če bi ga začenjala imeti rada. Ne morem si misliti, da bi bil Jernej oče Tinetovemu otroku.«

»Prisežem, Marjeta. Za vse življenje bom ostala sama. Tudi če bi Jernej silil vame, ga ne bom vzela.«

»Zapomni si, kar si mi zdaj rekla. Raj vidim, da te ni nikdar več pred moje oči, kakor da zbeगाš Jerneja. On nima svoje pameti in tebe ima rad. Toda Tinetovemu otroku nočem biti teta.«

Za čas je molčala. Rotija je videla samo njene grčaste roke, ki so trepetale.

»Zavoljo kajže bom pa z gospodarjem sama uredila. Vem, da bi bilo tebi nerodno, je uganila Rotijine misli. »Mislim, da ne bo preveč nasprotoval. Pozna Tineta. Tudi jaz te ne obsojam, zakaj pokora za greh je dovolj velika. Laže je biti mrtev kakor živ nositi sramoto, posebno na Prtovču.«

Rotija je vedela, da misli na Jaskovo. Jernej je prišel dobre volje. Kožar mu je postregel s slivovko, ki se ga je kar malo prijala. Nebo se je oblačilo, cunjasti oblaki so se nižali in z odhodom ni bilo odlašati.

Rotija je skočila v kajžo po pripravljene stvari. Bog ve, kdaj bo spet prišla. Vsakega je nekaj več vzela. Teško bo, pa v najhujši strmini še Jernej odnašal.

»Tako; z bogom, pa ne pozabi kar sva se domenili.«

Kar zadeva gnojenje, velja pač pravilo, da je priporočljivo pred setvijo pognojiti njive s kalifosfatom. Količina tega gnojila je odvisna od kakovosti njive in od krajevnih izkušenj, ki si jih gospodar nabere. Podobno velja za gnojenje z dušičnatimi gnojili. Če bomo sejali žito na njive, kjer so prej rastle detelje in druge metuljnice (grah itd.), ki črpajo dušik iz zraka in ga njivi celo dobavljajo, potem jeseeni gnojenje z dušičnatimi gnojili opustimo. Prav tako to gnojenje ni potrebno na njivah, kjer smo imeli prej podzemne sadeže, katerim smo gnojili s hlevskim gnojem. Za težje zemlje pa vseeno lahko uporabljamo dušična gnojila in v ta namen uporabljamo zlasti žveplenokisli amonijak, ki učinkuje počasi in pride rastlinam prav zlasti v zgodnji spomladi, ko potrebujejo dušika za svojo rast. Kjer smo predhodnim kulturam le slabo gnojili s hlevskim gnojem in je pridelok zemjo močno izčrpal, tam je ponovno gnojenje s hlevskim gnojem zelo umestno in potrebno, da se nova setev more ugodno razvijati. Ravno to je važno: mlade rastline se morajo do zime prav dobro ukoreniniti in obrasti. Telo lepo prestanejo zimo in se spomladi krepko razvijajo. V jeseni slabo ukoreninene rastline pa čez zimo popolnoma opešajo in jih spomladi tudi z dodatnim gnojenjem težko spravimo k sebi.

Tretji pogoj za dobro žetev je pravilna in skrbna obdelava njiv. Zastran časa

je težko kaj točnega povedati; čas setve je odvisen od krajevnih vremenskih razmer, zlasti pa od nastopa zime. Na vsak način mora kmet gledati na to, da bo pšenica dobro obraščena, preden zapade sneg. V nekaterih letih sejejo kmetje pšenico zelo pozno, pa se vendar še dovolj obraste. Vsak sam pač najbolje pozna svoj kraj, svoje njive in vreme v svojem kraju.

Še posebej pa velja za rž, da se mora pred zimo dobro obrasti. Po krompirju navadno ni dobro sejati rži, ker ona ljubi bolj uležano zemljo. Zato pa je bolje, če jo že sejemo v krompirišče, da njive nič ne preoravamo, marveč samo povlečemo in takoj rž vsejemo. Seveda se razume samo po sebi, da mora biti taka njiva dovolj pognojena.

Iz skušenj vemo, da pšenici ne škoduje, če jo vržemo v mokro zemljo. Drugače je pri rži, ki ljubi osušeno zemljo. Tudi zaradi globine setve je nekaj razlike med obema. Dočim pšenico lahko usejemo do 5 cm globoko, rži ne smemo vreči globlje od 3 cm; najboljša globina posevka je 2½ cm.

Če bi pri pregledu ozimnih setev pozneje opazili, da se posevek na tej ali oni njivi ne razvija dobro, mu je treba priskočiti na pomoč s hitro učinkujočim dušičnatim gnojilom. Tako gnojilo je apneni soliter, ki zelo hitro učinkuje. Seveda ni v naši moči, da bi našim kmetom povedali, v katero zadruško ali trgovino naj gre, da bodo različna umetna gnojila dobili. Ravno v pomankanju umetnih gnojil vidimo veliko oviro pri pridelovanju žita.

Žitnica

Rekli bi, da je nespameten človek, ki se za neko stvar trudi in trdo dela zanjo, ko jo pa dobi, jo spravi med golazen, ki mu jo deloma uniči. Prav zares bi ga imenovali bedaka!

Zdaj pa premislimo: kmečki gospodar in njegova družina se od setve do žetve trudi za pridelke, ko pa ti pridejo k hiši; njih nekateri tako slabo spravijo, da se zdi človeku skoraj nerazumljivo. Celo žito je večkrat deležno takšne slabe oskrbe, ko pride v žitnico. Naše kašče ali žitnice so take, da bi se človek zjokal nad njimi. Pa je vendar v njih spravljeno zelo dragoceeno blago, iz katerega se peče vsakdanji kruh, po katerem mnogo ljudi tako zelo hrepeni v teh strašnih časih kart in nakaznic.

Da mora biti žitnica suha, ve vsak otrok. Ne vedo pa vedno niti gospodarji in ne gospodinje, da se mora žito dovolj posušiti, preden ga spraviš v kaščo. Zrno je organska (živa) snov, ki diha in se med tem sestavni deli zrna polagoma spreminjajo. Največja sovražnika žitnega zrna sta prevelika vlaga in toplota. Oba pospešujeta njegovo notranjo spremembo, s tem pa zrno izgublja na teži in vrednosti. Sedaj je žito že povečini na svojem stalnem mestu v žitnici. Če ga je kdo premalo posušil, preden ga je spravlil v svojo žitnico, mu svetujemo, da ga skrbno pregleda, in če potrebno, vzame ven in presuši.

V žitnici naj bo svetlo in zračno; čim bolj suh je notri zrak, tem bolje je za žito. Da do tega pripomoremo, je treba shrambo večkrat zračiti. Toda to moramo izvesti o pravem času in na pravi način. Sedaj v jeseni in pozimi, ko je zunanji zrak hladnejši od zraka v kašči, lahko zračimo brez skrbi. Žito je toplejše od zraka in ni nevarnosti, da bi se nabirala na njem vlaga. Druga je pa stvar spomladi! Takrat postaja vnanji zrak toplejši od zraka v žitnici in od toplote žita. Če žitnico zračimo, vdira topli zrak na žito, in to se začne potiti. Na njem se nabira vlaga, ki povzroči, da zrna začno pospešeno dihati in živeti.

Spomladi torej žitnic ne bomo zračili. Pač pa bomo to delali jeseni in pozimi, vendar bomo tudi pri tem vedno pazili, da ne bomo v žitnico spuščali nikoli toplejšega zraka, kot je notri.

Kako je pa s snago v žitnicah? In kako z razno golaznijo, ki ima prosto pot po vseh predalih? Miši in podgane so slabi gospodarji pri žitu. Dostikrat napravijo prav veliko škodo, ki jo povzročijo ljudje zapazijo šele, ko je že res velika. Nikar ne imejmo po žitnih shrambah predalov tako narejenih, da je povsod dovolj skrivališč za miši in podgane! Vsa ta skrivališča moramo takoj onemogočiti, da se nam čez zimo golazen ne vgnezdí sredi predali. Zlasti pa pazimo, da bo prostor vedno čist in v redu. Zaradi varnosti nastavimo no-

tri past, od časa do časa pa zaprimo v žitnico mačko, naj se ona zabava s svojimi »ljubljenkami«.

Prav posebno pa se v žitnicah bojmo nekaterih škodljivcev, med katerimi je najnevarnejši žitni hrošč. To je črnkast rilčkar, čigar samica navrtava z rilčkom žitna zrna in zalega v luknjice jajčka, iz katerih se izlegajo novi hroščki. Ti prav tako uničujejo zrnje. Lahko se tako namnoži, da napravi občutno škodo. Če se je enkrat v večjem številu ugnezdil, ga je zelo težko zatreti. Zato je na mestu pazljivost!

GOSPODARSIVO

Švica in Avstrija sta v Bernu sklenili začasni trgovinski sporazum o izmenjavi blaga in plačilih. Sporazum bo stopil v veljavo 1. oktobra, potem ko ga bosta obe državi odobrili.

Ameriško trgovsko ministrstvo preučuje načrt za izvoz nekaterih proizvodov iz Nemčije v Ameriko. Iz poročil oblasti ameriškega zasedbenega področja je razvidno, da tovarne keramike, igrač, radijskih aparatov in ur proizvajajo več kot so predvidevali. V prihodnosti računajo tudi na izvoz vina.

V Kodanju se je sestel izvršni odbor organizacije za prehrano in poljedelstvo Združenih narodov (F. A. O.). Razpravljali so o prošnjah za sprejem, ki so jih predložile Italija, Švica, Španija, Portugalska in Irska. Ker prošnje niso bile vložene v predpisanem roku, bodo dokončno o njih odločali na plenarnem zasedanju omenjene organizacije. Za sprejemanje držav je potrebna dvotretjinska večina. Plenarno zasedanje se je pričelo 2. septembra v Kodanju. Prvo konferenco je otvoril kralj Kristjan. Navzočih je bilo 700 zastopnikov in strokovnjakov za vprašanja poljedelstva in prehrane.

V Parizu so podpisali trgovsko pogodbo med Francijo in Turčijo, ki bo nadomestila pogodbo iz leta 1925. Nova pogodba bo stopila v veljavo 21. septembra t. l. Pogodba predvideva zamenjavo francoskih avtomobilov, vina, filmov in cigaretnega papirja za turško konopljo, železne rude, suho sadje, tobak in kože. Zamenjava bo potekla na podlagi klavzule »najbolj prevelegirane države«.

Združene države so odobrile Nizozemski in Norveški posojilo 20 milijonov dolarjev za nakup presežkov ameriškega imetja v tujini. V smislu določil morata Norveška in Nizozemska nakupe zaključiti pred 1. januarjem 1948. Posojilo bosta morali vrniti v 25 enakih letnih obrokih od 1. julija leta 1952 naprej.

Glavni ravnatelj ustanove UNRRA La Guardia je sporočil, da preučujejo možnost sovjetskega izvoza poljskih pridelkov drugim državam v prihodnjem letu. La Guardia je bil v Moskvi, kjer je zbiral potrebne statistične podatke za ta načrt in o njem razpravljal s sovjetskimi oblastmi.

Rotija je začela teči in še pogledala ni na Jerneja, ki je klical za njo. Zavila je v hrib in klecnila na kolena. Tako jo je našel Jernej, ki je pritekkel za njo.

»Zapomni se me bo«, je težko dihal in se sklanjal nad Rotijo, ki je bila popolnoma brez moči. Klečala je in se s košem opirala ob smrekovo deblo. Hotel ji je pomagati na noge, toda porinila ga je v stran, zmuznila roke izpod oprtnic in vstala. Noge so se ji tresle kakor po silnem strahu.

»Kar počij se«, jo je Jernej splašeno gledal. »Do noči bova že prišla na vrh, saj ti bom jaz koš nesel. Toda Tine! Kako te je zmerjal! Škoda da ga nisem kresnil po čeljusti.«

»Saj je res, kar je rekel. Ti še ne veš, Jernej.«

V tem hipu se je zasmilila sama sebi. Jernej je samo strmel v njene solze, potlej pa del svoj oprtnik v njen koš in oboje zadel na hrbet.

»Dež kaplja, pojdiva, da ne bova preveč mokra.«

Do Kališnika ni več zinil besede. Rotija je šlišala samo njegovo globoko dihanje in škripanje koša. Po listju je brenkal dež.

»Lahko noč«, je dejal Jernej ob koži. Rotija mu ni odgovorila. Počasi se je obrnila proti Mošenjski planini, Jerneju se je zdelo v temi, da je koš večji od Rotije.

JERNEJ IN ROTIJA

Tako je prišla na Martinček jesen. Med smrekovo gmajno so pordele bukve, redke breze so zgubljale listje in s tenkami, belimi vejami trepetale v vetru. Živina je odšla v vasi, z njo čredniki in vesela družina z Mošenjske in Lipniške planine. Na vrhu so ostali samo še ogarji in drvarji. Majhni stebri dima so kazali, da Jelovca ni še čisto zapuščena.

Spisal Karl Mauser

Marjeta je obema segla v roke. Rotiji no je nekam dlje držala kakor Jernejevo, potlej se je pa zasukała in odšla v vežo.

»Preden bova na Kališniku, bo dež«, je presodil Jernej. »Ratitovec je ves v megli.«

Rotija ni nič rekla. Zavila sta s travnika proti Dražgošam. Ponužal se je veter. Pod jablani ob kolovozu je ležalo odpadlo sadje. Jernej je pobral nekaj najlepšega. Ne segnija koj, v senu se pa lepo uleži. Za željo je dobro.

»Nič nisi zgovorna«, je pijača razvezala Jerneju jezik. »Koj bo krajša pot, če se bova menila.«

»Dovolj bo še časa zato. V strmini bova morala tako večkrat počivati.«

»Saj ti bom pomagal. Naložila si se, kakor da ne misliš nikdar več iti na Prtovč.«

»Saj morda dolgo ne bom šla«, je bila Rotija kratka, čeprav bi rada govorila. Toda Jernej je dišal po pijači in ni hotela, da bi se preveč razgovorila. Marjetin togi glas ji ni šel iz misli.

Malo pred Dražgošami se je Rotija zagledala po cesti. Zdelo se ji je, da se na ovinku nekdo opoteka. Le kdo je?

»Tistile ga ima pa preveč«, je napenjal Jernej oči. »Ali ni Tine?«

Rotija je zatrepetala kakor, da jo sivina mrazi.

»Tine je«, je dahnila in se pritisnila k Jerneju. Pojdiva raje v gmajno, da se mu ogneva. Nočem ga srečati. Pojdiva!«

Kakor bi ga sunil v hrbet, se je Jernej pognal naprej. Rotija še zavpiti ni utegnula. Tine je že mendlal v Jernejevih rokah.

»Pusti me, hudič«, je golčal Tine in otepaval z rokami.

Jernej ga je zalučal pod pot, da je z vso težo čofnil v umazano vodo.

Iz grabna so se trgale kletve.

»Candra, candra, s pankrtom vred naj te...«

Gosta setev — redka žetev!

Čim več boš posejal, tem manj boš našel ali nakosil, saj prvi že star slovenski pregovor: gosta setev — redka žetev! In čudno se to sliši, pa je res, in boljše bi bile naše žetve, če bi se bolj zavedali tega pregovora ter bolje zapopadli vso globoko resnico, ki tiči v njem.

Prav sedaj je sejanje ozimim v polnem teku. Nekateri so že posejali, drugi pa so prav na tem, da opravijo to delo. In pri tem naš kmet prav rad greši ter vedno raje vrže nekaj zrn več kakor pa manj. Nekaj bodo ptice pozobale, nekaj pojedle miši, pozeblo bo tudi, ej bolje, da vržem nekaj več kot pa manj! Tako misli in prevdarja sejalec ter seje vedno raje pregosto, kakor pa prereditko. Boji se, da bo premalo, nikdar pa ne, da bi moglo biti tudi preveč. Pa skoro lahko mirno trdimo, da je prav narobe res: mnogo bolj se je bati pregostih setev, kakor pa prereditkih. Le pogledjmo!

Goste setve čisto dobro vzkaliyo, toda mlade biljke so kaj šibke, tenke in blede, z eno besedo povedano, slabotne. Saj revice nimajo prostora, da bi se krepkeje razvile! In taka setev ni prav nič odporna proti zimskim mrazom ter rada pozebe. Če ostane čez zimo, se posledice goste setve nadaljujejo. Ozimina raste, toda biljke ostanejo tenke in blede, tako gosto žito kaj rado poleže že ob najmanjšem vetru in dežju, končno pa napravi slaboten, kratek klas z maloštevilnimi in vse predbrobnimi zrni. Vse to pa ne more dati dobre žetve. Slame je še nekaj, slame, v kolkor ni polegla in zgnila, toda zrna je malo in še to je drobno, krmežljivo ter da le malo in slabe moke. Ne, gosta setev ne velja, prijatelj, saj vidiš sam, da ne! Če bi bil posejal nekaj manj, več in boljše bi našel, le pogledj!

Redka setev je vse drugačna. Zrno že preje vzkali in mlade bilke so močne, temnozeleno barve, krepke ob vsakem pogledu tako, da kar vidiš, s kakim veseljem in pogumom rastejo, se razvijajo in širijo. Pravo veselje je gledati tako bujno redko setev. Krepke bilke seveda tudi mnogo manj pozebejo, se spomladi bujno razrastejo in razvijejo v močne rastline, ki se krepko upirajo viharjem in nalivom ter zlepa ne poležejo. Seveda napravijo potem tudi dolge klase z obilo trebušastih, zdravih in klenih zrn, ki dajo najboljšo moko. Ne samo, da si prihranil nekaj zrna že pri setvi, ampak ti da redka setev tudi dokaj obilnejšo žetev najboljše kakovosti.

Da, gosta setev — redka žetev, pravi star pregovor in pove s tem, da je tudi

narobe res, namreč, da le redka setev da res dobro, zdravo in obilno žetev.

Pa si bo mislil kak očanec, ki seje in žanje že odkar je na svetu, da so to le modrosti od zelene mize. Toda počasi, očka! Tudi Tenč je že mnogo sejal in žetel se sam prepričal o resničnosti navedenega pregovora. V srednje dobri zemlji posejemo s strojem navadno po 150 kg pšenice na 1 ha. Le poskusi enkrat posejati samo 120 kg namesto 150 kg, pa se boš sam prepričal, da boš našel več in boljšega zrna! Količina semena, ki ga porabimo, seveda zavisi od načina setve, če s strojem ali z roko, dalje od kakovosti zemlje itd., toda načelo ostane isto v vsakem primeru, da je namreč vedno boljše sejati redko kakor pa gosto.

Če je setev enkrat pregosta, ji je tudi težko pomagati. Tisto obžinjaje, popasivanje in slično često več škoduje kakor pa koristi. Če pa redka setev potem spomladi le izgleda prereditko, ji tudi potem še prav lahko pomagamo, da se preklicano dobro zgosti, vendar podrobneje o tem zopet ob drugi priliki. Sedaj je čas setve in tu je važno v prvi vrsti to, da ne sejemo pregosto. Stari pregovori so nastali na podlagi neštevilnih izkušenj in zato vedno dobro drže. Zato pa pri setvi ozimim vrzi vedno raje nekaj zrn manj kakor pa več ter si iz zrna, ki ga boš na ta način prihranil, napravi dobre kolače, kajti stara resnica drži, da bo le redka setev dala gosto žetev. Tenč

ALI MORE ATOMSKA BOMBA ODVRNITI TAJFUN

Neki japonski učenjak je naprosil ameriške oblasti, da bi preučile, če bi lahko uporabljali atomsko bombo zato, da bi spremenili smer tajfunov, ki groze japonskim žetvam. Učenjak zatrjuje, da bi lahko odvrnili tajfun od Japonske, če bi razstrelili atomsko bombo severno od Okinawe. Japonsko skrb narekujejo močni tajfuni, ki se premikajo s hitrostjo 160 km proti južni Japonski.

Izpred sodišča

V Špitalu ob Dravi so bili obsojeni: Rus Vasilij Harbatiug in Ivan Popov na devet mesecev zapora, ker sta ukradla iz nekega mlina moko. Nemka Heim na šest mesecev zapora in na nadaljnjih 18 mesecev pogojno, ker je skrivala na svojem domu interniranca, ki je bil pobegnil iz taborišča Weissenstein. Nemka Else Heun na 21 dni zapora, ker je podpirala in ni

ovadila neke osebe, katero so iskale za vezniške sile.

Opozorilo

Nekateri naročniki so v zadnjih tednih že prejeli poštno nakaznico za poravnavo naročnine, drugi pa jih bodo še prejeli v prihodnjih tednih. Nakaznice so že izpolnjene in naj jih vsak naročnik odda z odgovarjajočim zneskom pri poštnem uradu. Ako pa je kdo že plačal in je vkljub temu prejel nakaznico, naj nam po možnosti pismeno ali ustmeno sporoči, kdaj in na kak način je plačal, da znesek naknadno vknjžimo.

Obenem ponovno vabimo vse naročnike, da nam vsako nerednost v prejemanju lista takoj javijo, da manjkajoče številke naknadno pošljemo in da pristojni poštni urad opozorimo na netočnost.

Veselilo nas bo tudi, ako nam bralci sporoče svoje mnenje o listu in želje, kakšne sestavke in članke naj list prinaša. Ravnotako je tudi vsak dopis ali sporočilo, ki nam ga kdo pošlje, dobrodošlo. Zato nam javite vsako omembo vedno novice iz Vašega kraja ali okolice.

Uprava in uredništvo.

MALI OGLASI

Kupim B koncertni klarinet (z nizkim glasom), lahko tudi popravila potreben. Plačam po vrednosti ali dam v zameno nov B-klarinet ali dobro violino. Ponudbe poslati na: Kodera Johan, gledal. godbenik, Celovec (Klagenfurt), Kanaltalerstr. 28. 172

Radio aparat zamenjam za diatonično harmoniko. Naslov v upravi »Koroške kronike«. 180

Radio aparat, 4-cevni, nov ali že rabljen (seveda v dobrem stanju) kupim. Ponudbe z navedbo cene in znamke poslati na upravo »Kor. kronike«. 184

Slovenec, star 26 let, elektromonter, veselega in priklupnega značaja, želi radi ženi spoznati Slovenko od 18 do 22 let, najraje iz Celovca. Samo dekleta, ki imajo resen namen, naj izvolijo poslati svoje pismene ponudbe s sliko, ki bo gotovo vrnjena, pod značko »Srčna kultura« na: Postlagernd Feldbach b. Graz, Steiermark. 185

NAGRADNA KRIŽANKA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
	22			23				24	25		26		27		28	29	30	31	32	
33	34			35				36		37	38		39				40			
41	42			43				44	45			46	47				48			49
50				51		52	53					54	55	56		57				58
59		60	61		62	63				64				65		66		67	68	69
70	71			72				73	74			75	76	77					78	
79				80				81				82						83		84

Besede pomenjo:

Vodoravno: 1 začetek slovenske koroške narodne pesmi. 22 žensko krstno ime. 23 rešiti. 25 otok, na katerega je bil pregnan Napoleon. 27 »bolezni« železa. 28 žito. 30 okrog, približno. 33 še neizprebrnjeni Pavel. 35 reka v Jugoslaviji. 36 skregan. 38 iz rebra. 39 nadležne, škodljive žuželke. 40 krajši izraz za »ob njega«. 42 slovansko moško krstno ime. 43 vprašalnica po načinu. 45 stara dolžinska mera. 46 domače žensko ime. 48 ji pravijo »opoteča«. 50 površinska tvorba tekočine. 51 nevestino premoženje v denarju. 52 klic ob prebuditvi. 53 notranji obraz človeka. 57 predstojnica čebel. 58 obrnjena katica za »lastnoročno«. 59 moško krstno ime. 62 prenehati živeti. 64 plačilno sredstvo. 65 priprava, stroj. 67 uhljaste domače živali. 70 daj nam naš vsakdanji... 72 nedolžni zaimek ali pa števnik. 73 lepo slovansko krstno ime. 77 mitološko božansko, moško ime. 78 prinašalec dežja. 79 gorovje v sev. Afriki. 80 žalujoča ostala št. 1. 81 velik zločin. 82 vprašalnica po času. 83 zidarski material. 84 žensko ime.

Navpično: 1 »zlato« ali pa kaj drugega. 2 vzklík. 3 angleški zunanji minister. 4 velik ptič. 5 duhovita domislica. 6 malo

prej kot prepozno. 7 očka. 8 sorodnica. 9 veznik. 10 začimba. 11 pomanjševalna oblika besede pod 22 vodar. 12 kratica za »mlajši«. 13 »železna srajca«. 14 prostor, zavetje, dom. 15 vihar z dežjem in snegom. 16 perilo. 17 korenit možak. 18 rtič na glavi. 19 žepna pritiklina. 20 jugoslovanska valuta. 21 več panjev. 24 tek, slast. 26 vrsta metulja. 29 boljša polovica. 31 rečna struga, mlinski žleb. 32 domače hranivo. 34 tako je, pa nič drugače. 37 utapljamo se. 41 skazen človek. 44 konica. 47 napitek, pijača. 48 moško krstno ime. 49 odraz, fotografija. 51 »danes« v narečju. 52 reka v Italiji. 53 ne toliko, ampak... 55 ustanova za javnost. 56 živilska končina. 57 več kot nič. 60 priprava lahkostrelca. 61 vzklík. 62 del človeškega telesa. 63 sladek rastlinski pridelek. 64 domače prebivališče. 66 zločinsko dejanje. 67 dvojica. 68 strast, pohlep. 69 rastlina, važna za tekstilno panogo. 71 skrajni konček kopnine. 74 zadnji zlog besede pod 22. vod. 75 kemijska označka za prvino. 76 začetnici človekoljubne ustanove.

Rešitev današnje križanke pošljite na uredništvo »Koroške kronike«, Celovec, Völkermarkter Ring 25, najpozneje do 10. oktobra. Dve rešitvi bosta nagrajeni.

Britanska obveščevalna služba bo v založbi »Koroške kronike« izdala roman

KRIŽ NA GORI

Ker je naklada omejena, si zagotovite knjigo še pravočasno v upravi »Koroške kronike«, Celovec, Funderstrasse 1

Jernej je bil nekaj dni kar motoglav. Rotija mu ni šla iz glave. Čudno se mu je zdelo, da se je bila Marjeta tako brž spremeniila. Vseskozi je bila navdušena za Rotijo, naenkrat pa se ji je nekaj vtaknilo. Ko bi ne bilo tistega srečanja s Tinetom, bi ne prišel na jasno.

Ob večerih je sedel v koči in premleval svoje sanje. Tako lepo si je bil že vse zamislil. Marjeta bi mu ogledala pot do Rotije, potlej šele bi jo sam pobaral. Zdaj pa kaže, da se je vse podrla.

Nič več mu nista prav peli ne sekira ne žaga. Tako rad je bil v Jelovci odkar je bila Rotija na Martinčku. Na, zdaj bi pa najraje Kozarju kar odpovedal. In še potožiti nima komu svojih težav. Marjeta je vsa druga, drvarji bi se mu pa nemara še smejali.

»Da bo imela otroka s Tinetom. Pa Rotija!«

Jerneju kar ni šlo v glavo. Za božjo voljo saj jo je vseskozi poznal! Tako pošteno ni bilo na Prtovču.

Prve dni mu bolečina ni dala dosti misliti. Mimogrede je obstal pri Tinetu, stisnil pesti in škripal z zobmi. Počasi se je pa prvi obup polegel, misli so se ujasnile in začel je treznejše misliti.

»Če se je Rotija spozabila in bo imela otroka, Bog pomagaj. Sama gotovo ni vsega kriva. Otrok tudi ne more zato. Saj se marsikatera poroči z otrokom, pa se razume z možem. Starih grehov človek ne sme pogrevati pa gre.«

»Marjeta pa le ni več zanjo. Videti je, da bi ji ne bilo prav, ko bi se preveč razumela.«

Marjetin obraz je stopil pred Jernejeve oči. »Glej, da boš vse premislil kadar se

boš odločal. Marsikaj ni tako kakor si misliš.« Prav take mu je pela tisto popoldne preden sta z Rotijo odšla proti Dražgošam.

»Saj ne živi sestra namesto mene«, se je skoraj ujezil. »Njej je lahko, ko bo ostala za teto pri škovincu. Kam naj pa grem jaz za starca? Star bom postal, odložiti bom moral žago in sekiro, nekaj časa bom morda še kope kuhal, potlej pa, kaj mi kaže drugega kakor vreča in prositi od hiše do hiše.«

Gledal je v ogenj, ki je gorel na ognjišču in natlačil pipo. Tobak ga je malo potolažil.

Dvainštirideset let imam in tiste prigrane beliče. Kam naj grem z njimi? Naj si kupim bajto, da bom v njej samoto pobijal? Naj jih komu dam, da me bo do smrti preživljal? Denar bi vsak vzel, kruh bi mi pa rezal eno leto iz usmiljenja potlej pa z jezo. Živ bi moral v grob, ker bi živeti ne mogel.«

Puhnil je iz pipe, da se je zakadilo po vsej koči. Po smrekovem lubju je nabijal dež.

»Sam bom moral živeti, nihče drug me ne bo. Tuti Marjeta ne, čeprav bi rada, da bi vse po njenem naredil.«

Na vse je bil jezen: na sestro, na Tineta in na Rotijo. Še nase. Le kam je prej zidal? Mar bi se za Rotijo prej pognal, ko je Tine še ni dobil v pest. Marjeta ga je dovolj nagovarjala pa ni imel korajže. Toliko časa je odlašal, da je zamudil.

Zamudil? Zamujenega končno ni nič. Rotija še živi, čeprav bo imela Tinetovega otroka. Saj bi mu bil tudi on lahko za očeta. Ljudje bi nekaj časa obračali jezike, potlej bi se pa ugnali. Še za vsako stvar so se. Saj so se za Beštrovega tudi

hoteli pretrgati, ko je vzel Čivkovo Jerico. Danes pa vsi govore, da ni bolj srečnega zakona. Ko bi človek na ljudi gledal, bi se še prestopiti ne upal.

Jernej se ni mogel otrestiti misli na Rotijo. Marjeti je lahko, ko je z življenjem že obračunala. Do smrti bo pri škovincu. On pa še ni. Vsaj vdal se še ni, saj od življenja ni imel še prav nič.

Misli so se mu razvozgljale in lovile kakor preplašeni ptiči. Nikjer niso našle opore, kjer bi se odpočile.

Da bi šel k Rotiji in se z njo pomenil, mu še na misel ni hodilo. Saj bi tako nič ne opravil. Preveč jo je pretreslo srečanje s Tinetom. Zdaj bo sedela v bajti in razmišljala. Dovolj mu je pokazala, da ji ni zanj. Nobenega pravega govorjenja nima, njegove besede sprejema kar tako mimogrede.

Jernej je vrgel na ogenj nekaj okleškov, da se je plamen na ognjišču dvignil in pozlatil z rdečrumenim barvilom vso kočjo. Cepin, ki je slonel ob pogradu je bil videti kakor močan klicaj k vsem njegovim mislim. S police je dišalo po mleku in po neumiti posodi.

»Človek nima nobenega pravega veselja«, mu je postalo bridko ob vsej revščini, ki jo je videl okrog sebe. »Zase delam, pa še za te božjake ne vem, kako bom na starost živel. Starega človeka je že tako sama nadložnost. Če nima nobenega svojega, da bi ga pokomandiral, je pa dvakrat revež.«

Nič več ni deval na ogenj. Kar oblečen je legel na pograd, samo čevlje je sezul. Del je roke pod glavo in strmel v umirajoče zubljanje. Prijetna toplota in prijazno škrabljanje po strehi sta ga uspa-

vala. Veke so se mu zapirale, noge drevene in v nazadnje je videl ogenj samo še kot drobno lučko v temi, ki se je dvigala in padala.

»Hudinama, saj Rotija pa tudi ni iz lesa«, je bila zadnja misel ki se je je še zavedal. »Saj ima vendar srce in počasi se zna še vse lepo urediti.«

Rotija je delala kakor v sanjah. Marjetine besede in srečanje s Tinetom je pritiskalo nanjo bolj kot jesenska pristujenost. Jutra so bila že hladna, od drevja je kapljajo in po gmajnah so rasle gobe. Delavke, ki so delave v petnajsti zaseki, so jih vsak dan nosile domov. Mleko se je umaknilo gobovi juhi in sprememba je vsem dobro dela. Nekatere so jih pričele sušiti, zakaj posušene gobe so imele v Radovljici še čedno ceno. Pa bo še poskočila, zakaj govori se, da po dolinskih gmajnah ni gobova letina.

Rotiji gobe še mar niso bile. Nabrala jih je toliko, da ji druge niso mogle očitati, da je od njihovih.

Rotija se kar ni mogla znajti. Zamanj si je dopovedovala, da se mora vse njeno življenje usmeriti samo k otroku in da Jerneja tudi do besede ne sme pustiti. Ko bi se le malo podala, bi morda Jernej dobil pogum in bi je ne pustil več v miru.

»Misliš mar, da se bo še potegoval zate po tistem, kar je slišal?« V srcu jo je zaskrbelo.

Tinetovemu otroku ne bo hotel biti nobeden za očeta, če se že ni popolnoma skregal s pametjo. Takih deklet kot si ti, se vsak pošten fant na daleč umika.«

Rotija je tolkla sama sebe po srcu.

(Dalje prihodnjič)